

ВИЛЕНСКИЙ КУРЬЕР

ВѢСТНИКЪ ВІЛЕНСЬКІ

ОФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

GAZETA URZĘDOWA.

«ВИЛЕНСКИЙ ВѢСТНИКЪ» выходитъ по вторникамъ и пятницамъ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Цена за годъ	10 р.
съ пересылкою	12
за полъ года	6
съ пересылкою	8
на четверть года	3 50 к.
съ пересылкою	4 50 к.
за 1 мѣсяцъ	1

За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Копію редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

«KURYER WILEŃSKI» wychodzi co WTOREK i PIATEK.

ВАРУНКИ ПРЕДПЛАТЫ.

Цена roczna	rs. 10
съ пересылкою	12
пółroczna	6
съ пересылкою	8
kwartalna	3 50
съ пересылкою	4 50
miesięczna	1

За ogłoszenia плати się за каждый wiersz druku по коп. 17.

Biuro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), w murach po-unwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ.

Внутреннія новости: Высоч. пов.—Производство О восприимчивости въ Россію Вирусы. — Иностранныя новости: Общее обзоровіе — Италия, Франция, Англія, Австрія, Пруссія, Телеграфныя депеши.

Литературная часть: О состоянии Вилень археолог. комисіи и музея древностей за 1860 г.—Золотыя цѣпи — Керженевскіе — Обозрѣніе мѣтлово. — Выдержки изъ газетъ и журналовъ. — Виленьскіе Ганка. — Ответы на возраженія на статью о кредитѣ — Истржембекская гора. — О хонгитѣ безъ барщины. — Отрывки изъ уральныхъ кредитныхъ земскихъ банковъ. — Штыба: съ береговъ Новизны. — Цг. Завиша — Гейшторъ. — Изъ Варшавы, изъ Кенигсберга. — Смиль. — Текущія новости. — Виленьскія дневники. — Объясненія.

берской строительной и дорожной комиссіи — въ надворные советники — правитель казначействъ и два общаго приствѣтныя, Коллежскій ассесоръ Иванъ Мошталевскій.

— Указомъ правительствующаго сената, 8-го декабря 1860 г. произведены, за выслушаніемъ, по вѣдомству министерства юстиціи — въ коллежскіе советники — предсѣдатель Минской палаты уголовнаго суда надворный советникъ Константинъ Бурмеистеръ; по вѣдомству министерства государственныхъ имуществъ — въ коллежскіе советники — Влоцкоцкій окружный начальникъ, надворный советникъ Анто въ Влоцкѣ; въ надворные советники — коллежскіе ассесоры: Инспекторы казенныхъ имѣній въ губерніяхъ — Виленьской Фомъ Ратинскій и Волынской Эдуардъ Висоцкій; въ коллежскіе ассесоры — титулярные советники: ассесоръ суднаго суднаго Гродненской палаты Юзефъ Якубовскій, гражданскій инженеръ палаты — Продвѣской Леонардъ Крайжидовскій, Ковенской Александръ Малининъ; въ Виленьской Александръ Подорожовъ, добавочный гражданскій инженеръ, Ковенской палаты Густавъ Петровскій, землеустроитель по астраханской казенной имѣній въ Ковенской губерніи Клементъ Ячидовскій и штабный лекарь Ковенской палаты Степанъ Кривошеинъ; въ коллежскіе секретари — губернскіе секретари казенныхъ имѣній по астраханской имѣній въ Виленьской губерніи, Станиславъ Кушановъ, добавочный гражданскій инженеръ Виленьской палаты Петръ Макаровичъ по вѣдомству медицинскаго департамента министерства внутреннихъ дѣлъ — въ надворные советники — коллежскіе ассесоры: старшій окружный врачъ Ровненскаго округа государственныхъ имуществъ Викентій Пшавовскій, Трокскій уездный врачъ Наполеонъ Крашовскій и состоящій въ должности старшаго ветеринарнаго врача Подольской губерніи Михаилъ Соколовъ; въ коллежскіе ассесоры — титулярные советники: губернский врачъ Виленьской губерніи государственныхъ имуществъ Венедиктъ Видинскій, особый врачъ въ помѣстныхъ имѣніяхъ Викимироваго уѣзда Мечиславъ Мазаевскій и бывший врачъ Каменской Гимназіи-Католической епархіальной семинаріи Валдиславъ Годлевскій; въ титулярные советники — деканъ старшій окружный врачъ Виленьской палаты государственныхъ имуществъ Брониславъ Загорскій, младшій окружный врачъ округовъ государственныхъ имуществъ — Россійскаго и Гельшвергскаго Аполонійръ Владимировичъ и врачъ въ помѣстныхъ имѣніяхъ Подольской губерніи Бернарды Магдебургскій; по Виленьскому учебному округу — въ коллежскіе секретари — бывшій помощникъ старшаго учителя Россійскаго уѣзднаго дворянскаго училища, младшій учитель Новогрудскаго гимназіи Эдуардъ Гейбовичъ; по Ковенской казенной палатѣ и ея вѣдомству — въ коллежскіе ассесоры — титулярные советники — контролеры палаты — Тимофей Кошпичъ, Юзефъ Островскій и Дмитрій Метельскій; акцизные надворные урядовы: Уманскаго Станиславъ Самборскій, Чигиринскаго Эдуардъ Кондратьевъ, Звенигородскаго Иванъ Барцевскій и бывшій чиновникъ по акцизу съ севастопольскаго производства Дмитрій Дегай; въ титулярные советники — коллежскіе секретари: палаты-контролеръ — Адамъ Бертричъ, столоначальникъ — Василій Рязановъ и Александръ Максимовичъ, помощникъ уѣзднаго канцелярца — Радомысльскаго Федора Турковъ, Ведричскаго Иванъ Жолтоскій, бухгалтеръ уѣздныхъ казначействъ — Таращанскаго Флорантъ Лучинскій, Черкаскаго Василій Гирчъ и Ковенскій акцизный надворный Александръ Шера. — Тѣмъ же указомъ правительствующаго сената утверждены, со старшинствомъ по вѣдомству министерства народнаго просвѣщенія — въ чинъ коллежскаго секретаря — почетный смотритель училища Шавельскаго уѣзда Юзефъ Эдуардъ Сидоровичъ, по степени кандидата ИМПЕРАТОРСКАГО С. Петербургскаго университета; по Виленьскому учебному округу — въ чинъ коллежскаго секретаря — омпаній надворный Виленьскаго дворянскаго института Фомъ Некрасевичъ, по степени кандидата ИМПЕРАТОРСКАГО Московскаго университета.

ТРЕСЪ.

Видомости краіовые: Найвыше розказы. — Мнанованія. — О wzbronieni wjazdu do Rosji Wini.

Видомости заграничныя: Поглядъ огольны. — Влоцкы. — Франца — Англія. — Австрія. — Прусы. — Доепше телеграфичне.

Діалъ літѣрацкі: Sprawozdanie o stanie Wileń, muzeum starożytności za rok 1860. — Złote kajdany. — Korzeniowskiego. — Przeglądъ: miejscowy i pism czasowych. — Wacław Hanka. — Rittersberga. — Odpowiedz na zarzuty przeciw artykułowi o kredytye — Jastrzebskiego. — O gospodarstwie bez pańszczyzny. — Odezwa do urządzających ziemskie kredytowe banki. — Listy z nad brzegów Niemicy (Ign. Zawisza) Giejsztora, z Warszawy, z Krolewca. — Rozmaitości. — Wiadomości bieżące. — Dziennik Wileński. — Ogłoszenia.

домуцелі і дороговѣ — рада двору рѣдча канцелярці і справу уряду огольного, ассесоръ коллежалы Jan Matlewicz.

Przez ukaz rządzącego senatu, 8-go grudnia 1860 r., za wysługa lat zostali mianowani: w wydziale ministerstwa sprawiedliwości — radca kolegjalny — prezydent Miński izby sądu kryminalnego, radca dworu Konstanty Burmeisterser; w wydziale ministerstwa dóbr państwa — radca kolegjalny Białostocki naczelnik okręgowy, radca dworu Antoni Wołowski; radcami dworu — ассесоры колегалны: Іласторы мнжакы скабарчы въ губерніяхъ — Виленьскій Томашъ Ритвинскій і Волыньскій Эдуардъ Висоцкі; ассесоры колегалны — рады хороноры: ассесоръ wydziału sądowego izby Grodzieńskiej Józef Zukowski, inżynierowie wydziału izb — Grodzieńskiej Leonard Krzyżanowski, Kowieński Aleksander Malinin і Wileński Aleksy Polozow, nadlicznikowie inżynierowie wydziału izb Kowieński Gustaw Piotrowski, mierzacy lustracy majątków skarbowych w gubernji Kowieńskiej Klemens Jaczynowski і mierzacy etatowy izby Kijowskiej Stefan Kozłowski; секретарями колегалными — секретаръ gubernjalny mierzacy skarbowy Іластріцъ w gubernji Wileńskiej Станиславъ Кушановъ; — w wydziale departamentu ministerstwa spraw wewnętrznych — radcami dworu — ассесоры колегалны: старшій доктор округовы Боровітскіе округа добр паństwa, Wincenty Pozowski, Trocki доктор powiatowy Napoleon Krasowski і stayingi w obowiązku starszego lekarza weterynaryjnego gubernji Podolskiej Michał Sokołub; ассесоры колегалными — рады хороноры: gubernjalny доктор Wileński izby dobr państwa Benedykt Billiński, mierzacy доктор w majątkach obywatelskich powiatu wilkomirskiego Mieczysław Malowski і były доктор Kamieniecki Gdzieski-Katolickiego seminarjum diecezjalnego Władysław Rymowski; radcami honorowymi — lekarz starszy доктор округовы Wileńskiej izby dobr państwa Bronisław Zagórski, młodszy доктор округовы w majątkach skarbowych округовы Rossienicki і Telszewskiego Apolinary Biedonowicz і доктор w majątkach obywatelskich gubernji Podolskiej Bernard Mandelbaum; — w Wileńskim okręgu naukowym — секретарями колегалными — były помощникъ наuczyciela starszego Rossienickiej szkoły powiatowej obecnie наuczyciel tejże szkoły Teodor Berzowski; były наuczyciel Mińskijskiej szkoły powiatowej, obecnie młodszy наuczyciel gimnazjum Nowogrodzkiego Edward Hejzbawicz; — w Kijowskiej izbie skarbowej і w izbie wydziałowej — ассесоры колегалными — рады хороноры: контролеры izby — Tymoteusz Koszycki, Józef Ostrowski і Dymitr Metelski, акцизовъ дозоръ powiatowy: Humański Stanisław Samboński, Czubyński Teodor Kondratjew, Zwiernogrodzkiego Jan Barszczewski і były urzędnikъ do odkupu od cukru burakowego Dymitr Degaj; radcami honorowymi, секретаръ колегалны, izby — контролеръ Адамъ Бертричъ, наuczyciel stół — Bazyli Riazanow і Aleksander Maksymowicz, помощникъ kass powiatowych — Radomyskijskiej Teodor Turkowsky, Berdyuzawski Jan Zoltkievicz, buchalterowie kass powiatowych — Taraszczańskij Florian Łuczynski, Czerkaskij Bazyli Hircz і Kijowski dozorca akcyzowy Aleksy Szezerba; — przez ukaz rządzącego senatu, 30-go listopada 1860 r., za wysługa lat zostali mianowani: w kancelarji Mohylewskiego gubernatora cywilnego — ассесоромъ колегалнымъ старшій урядникъ do szczególnychъ poleceń radca honorowy Konstanty Afaaszewski; w Mohylewskimъ izbie sądu kryminalnego — radca honorowy — naczelnik stół, секретаръ колегалны Julian Halinowski; w Mohylewskiej gubernjalnej urzędni: секретаръ колегалны Ignacy Sawicki; w Mohylewskimъ urzędzie powiatowym — ассесоромъ колегалнымъ — кураторъ Orszanського szpitala округового — ассесоромъ Stefan Lucjan Morawski; radca honorowy — dozorca Mohylewskich zakładów dobroczynnych, секретаръ колегалны Rupert Antoni Wartman; w Mohylewskimъ szlacheckimъ zgrupowaniu deputacynym — radcami honorowymi — секретаръ колегалны: tłumacz — Stanisław Pajewski, Franciszek Gronkiewicz і naczelnik stół Kasper Sinięcki; w Mohylewskiej gubernjalnej komisji bu-

ВІДОМОСТІ КРАІОВЕ.

Przez Najwyżше utwierdzoną 14 listopada opinia rady państwa, w rzeczy pytania: w jakim porządku, sądowym czy też administracyjnym, należy pociągać do odpowiedzialności osoby, do znajdowania się przy sporządzeniu inwentarza і oszacowaniu przedającego się z publicznego targu majątku naznaczone, za ich nieprzysiężenie bez przyezyn prawnych ku wypełnieniu tego obowiązku, stosownie do decyzji senatu, na uzupełnienie art. 1861 і 1933 praw o przewodzie sądu cywilnego (Zb. Pr. wyd. 1857 r. T. X cz. 2, w 1-m dalszym ciągu), postanowiono, iż świadkowie, do znajdowania się przy sporządzeniu inwentarza przedawanych z publicznego targu majątków naznaczonych, tudzież osoby naznaczone do oszacowania tych majątków, za uchylenie się od spełnienia tego obowiązku, bez złożenia dowodów względem prawnych ku temu przeszkod, pociągani są do odpowiedzialności według brzmienia art. 310 ustawy karnej, w porządku administracyjnym, przez rząd gubernjalny і те urzędzenia administracyjne, które są wyłączone z pod zarząd gubernjalnego (naprzykład w stolicach), jeżeli tylko те osoby niedopuszczają się uporę lub innych wykroczeń, do sądu kryminalnego należących, і jeżeli по zapotrzebowaniu od nich objaśnienie, nie zechcą sami, by ich sprawa na rozpatrzenie sądowe była oddana.

Przez ukaz rządzącego senatu, 30-go listopada 1860 r., za wysługa lat zostali mianowani: w kancelarji Mohylewskiego gubernatora cywilnego — ассесоромъ колегалнымъ старшій урядникъ do szczególnychъ poleceń radca honorowy Konstanty Afaaszewski; w Mohylewskimъ izbie sądu kryminalnego — radca honorowy — naczelnik stół, секретаръ колегалны Julian Halinowski; w Mohylewskiej gubernjalnej urzędni: секретаръ колегалны Ignacy Sawicki; w Mohylewskimъ urzędzie powiatowym — ассесоромъ колегалнымъ — кураторъ Orszanського szpitala округового — ассесоромъ Stefan Lucjan Morawski; radca honorowy — dozorca Mohylewskich zakładów dobroczynnych, секретаръ колегалны Rupert Antoni Wartman; w Mohylewskimъ szlacheckimъ zgrupowaniu deputacynym — radcami honorowymi — секретаръ колегалны: tłumacz — Stanisław Pajewski, Franciszek Gronkiewicz і naczelnik stół Kasper Sinięcki; w Mohylewskiej gubernjalnej komisji bu-

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

С.-Петербургъ, 23 января.

Высочайше утвержденнымъ 14 ноября мѣсяцемъ государственнаго совета, по вопросу: въ какомъ порядкѣ, судебномъ или административномъ, слѣдуетъ подвергать вышнему лицу, назначаемому для присутствования при описи і оцѣнкѣ продаваемаго съ публичнаго торга имѣнія, за невыплату или, безъ законныхъ причинъ, къ исполненію сей обязанности, согласно съ заключеніемъ сената, положено: въ допущеніи статей 1862 і 1933-й законовъ о судопроизводствѣ гражданскомъ (св. зап. изд. 1857 г. т. X ч. 2, по изд. 1-му), постановить, что свидѣтели, назначаемые для присутствования при описи продаваемаго съ публичнаго торга имѣнія, а также лица, назначаемые для оцѣнки тѣхъ имѣній, за уклоненіе отъ исполненія сей обязанности, безъ представленія доказательствъ о законныхъ къ тому препятствіяхъ, подвергаются вышнему по статьѣ 310-й уложенія о наказаніяхъ, въ порядкѣ административномъ, губернскимъ правленіемъ і тѣмъ административнымъ учрежденіямъ, кои изъяты отъ губернскаго управления (напримѣръ въ стодлицяхъ), если только омиа лицами не будетъ учинено упорства или другихъ преступленій, подлежащихъ уголовному суду, в ели они, по стрѣбаваніи объясненій, не пожелаютъ сами предоставленія дѣла судебному разсмотрѣнію.

Указомъ правительствующаго сената 30-го ноября произведены, за выслушаніемъ, по канцелярці Могилевскаго гражданскаго губернаторства — въ коллежскіе ассесоры — старшій чиновникъ особыхъ порученій при гражданскомъ губернаторѣ, титулярный советникъ Константинъ Фаласовъ; по Могилевской палатѣ уголовнаго суда — въ титулярные советники — столоначальникъ, коллежскій секретаръ Юліанъ Тапиновскій; по Могилевской губернской посредческой комиссіи — въ титулярные советники — писмоподатель комиссіи, коллежскій секретаръ Ігнатій Савицкі; по Могилевскому приказу общественнаго призрѣнія — въ коллежскіе ассесоры: почетный Оршанскій окружный лечебница, титулярный советникъ Степанъ Антоновичъ Муршакъ; въ титулярные советники — смотритель Могилевскаго богоугодныхъ заведеній, коллежскій секретаръ Рупертъ Антоновичъ Муршакъ; по Могилевскому дворянскому депутатскому собранію — въ титулярные советники — коллежскіе секретари, переводчики — Станиславъ Павлевскій, Францъ Гродненскій і чиновникъ столоначальникъ Касперъ Сидицкі; по Могилевскому уч-

ОТЧЕТЪ.

О состоянии Виленьской археологической комиссіи і соединеннаго съ нею музея древностей за 1860-й годъ.

(Читанный въ годовомъ засѣданіи 11 января 1861 г.)

Дѣйствіи археологической комиссіи:

Виленьская археологическая комиссіа состояла къ 1-му числу января 1860 года изъ предсѣдателя, вице-предсѣдателя, ученаго секретаря, 75 дѣйствительныхъ членовъ, 18 членовъ-благодѣателей, 37 почетныхъ членовъ, 49 членовъ-сотрудниковъ, і одного писмоводителя.

Въ теченіи года избраны въ дѣйствительные члены: 8 новыхъ лицъ і 1 изъ сотрудниковъ, въ почетные члены 2, і въ члены сотрудники 6 лицъ. Всего 17 лицъ.

Въ теченіи года комиссіа лишилась 4 дѣйствительныхъ членовъ і 2 членовъ-сотрудниковъ; а именно: дѣя. членовъ: Карла Брехера въ Краковѣ, Іосифа Прошевича въ Блѣвскѣ, Адама Јазера въ Вильнѣ, Вячеслава Ганку въ Прагѣ і членовъ-сотрудниковъ: Ігнатія Кулаковскаго въ Влоцкоцкѣ і Владъ Трѣбицкаго въ Грод. губ.

Такимъ образомъ къ 31 числу декабря 1860 года составляла Виленьскую археологическую комиссію: предсѣдатель, вице-предсѣдатель, учены секретарь, 80 дѣя. чл. 18 благодѣателей, 39 почетныхъ і 52 члена-сотрудники. Всего 192 лица: въ томъ числѣ 169 внутри Россіи і 23 члена въ ея предѣлахъ, по большей части въ Славянскихъ земляхъ.

Всѣ члены избирались на основаніи Высочайшаго утвержденаго положенія въ общеконныхъ съѣздахъ і представляемы были на утвержденіе г. попечителя Вил. учеб. округа.

Дѣйствія археологической комиссіи:

Археологическая комиссіа вошла въ теченіи года въ постоянныя ученые сношенія съ двумя научными обществами: съ обществомъ исторіи і древностей въ Лейпцигѣ і съ научнымъ обществомъ въ Грайцѣ, і состоитъ членъ въ

постояннымъ соотношеніемъ съ 9 россійскими научными обществами і съ 8 иностранными обществами, имѣющими предметомъ изслѣдованія по части исторіи і древностей.

Въ теченіи года было 12 общеконныхъ ежемѣсячныхъ засѣданій, на которыхъ, кромѣ весьма обширной переписки съ разными научными обществами і частными комиссіи, прочтено дѣйствительными членами і сотрудниками 15 статей: изъ нихъ одиннадцать частью историческаго, частью археологическаго содержания і 4 по части естественныхъ наукъ.

Что касается изданія ученыхъ трудовъ комиссіи, то по порученію комиссіи, начато дѣйствительными членами (комиссіи) Іваномъ Сидоровичемъ подъ редакцію ученаго секретаря Крупнича изданіе II-го тома собранія грамотъ, привилегій, і другихъ историческихъ источниковъ, относящихся къ исторіи Литвы і Руси Литовской, изъ рукописей оставшихся послѣ смерти ученаго профессора Давидовича, находящихся въ библиотекѣ музея. Изданіе это будетъ окончено въ первой половинѣ настоящаго года.

Подготовлено также къ печати і будетъ издано въ нынѣшнемъ году сообщеніе заслуженнаго естество-испытателя і дѣяет. члена комиссіи гр. Адама Августовича Платера, п. з. «Гидрографическо-статистическое описаніе Западной Двны, а также разныхъ родо въ пролегающихъ въ ней рыбъ». Денежныя средства на напечатаніе этого сообщенія пожертвованы почетнымъ членомъ гр. Адамомъ Степановичемъ Платеромъ.

Редаціоннымъ комитетомъ по части археографіи собраны историческіе матеріалы для втораго тома актовъ относящихся къ исторіи Литвы. Изданіе его въ нынѣшнемъ году будетъ завѣщено отъ чрезвычайныхъ денежныхъ средствъ, ежели таковыми будетъ располагать комиссіа.

III.

О состоянии музея древностей.

Музей состоитъ изъ 8 особыхъ отдѣловъ, а именно:

- 1) археологической коллекціи,
- 2) археографической,
- 3) нумизматической, 4) коллекціи портретовъ, эстамповъ, политическаго і бюетовъ, 5) сфрагистической коллекціи (печатей), 6) библиотекы, 7) зоологическаго і 8) минералогическаго кабинета.

1) Археологическая коллекція состоитъ изъ 3413 особаихъ предметовъ, которые приведены завѣдывающимъ этимъ отдѣломъ дѣяет. чл. А. К. Куркорову въ систематическій порядкѣ по родамъ і эпохамъ, къ которымъ относятся. Ко всѣмъ предметамъ прикрѣплены номера, і составляетъ именны каталогъ.

2) Археографическая коллекція заключаетъ въ себѣ 1060 древнихъ грамотъ, привилегій і разныхъ актовъ і 402 автографа замѣчательныхъ людей. Всего 1462 номера.

3) Нумизматическая коллекція заключаетъ 4709 монетъ і медалей разныхъ государствъ. Самое важное приращеніе получила эта коллекція въ прошедшемъ году, вслѣдствіе Высочайшаго повелѣнія, по которому прислано изъ С.-Петербургскаго монетнаго двора полное собраніе 627 бронзовыхъ медалей, относящихся къ исторіи Россіи.

4) Коллекція портретовъ, эстамповъ і бюетовъ заключаетъ въ себѣ разныхъ портретовъ і видовъ древнихъ замковъ, напечатанныхъ масляными красками 145. Эстамповъ і политическихъ 3430. Гравированныхъ досокъ 164. Бюетовъ 31. Всего 3570 номеровъ.

5) Сфрагистическій отдѣлъ заключаетъ печатей разныхъ городовъ, монастырей і правительственныхъ мѣстъ, нынѣ не существующихъ, 178. Гербовъ, вырѣзанныхъ на камняхъ, разныхъ литовскихъ дворянскихъ родовъ 208. Оттисковъ печатей 76. Всего 462.

6) Библиотека. Въ ней находится 11,558 разныхъ сочиненій на разныхъ языкахъ въ 14,892 томахъ, і 528 рукописей. Она обогатилась особенно вслѣдствіе духовнаго завѣщанія покойнаго профессора Б. Виленьскаго университета, Фричанаго, который завѣщалъ для библиотекы музея 916 сочиненій въ 1644 томахъ і 19 рукописей, переданныхъ уже, согласно волѣ покойника, Императорскимъ Виленьскимъ медицинскимъ обществомъ.

7) Зоологическій кабинетъ заключаетъ въ себѣ 66. Чучель млекопитающихъ

Чучель птицъ	1203.
Змѣй і рыбъ	13.
Раковины.	332.
Птичьихъ яицъ.	625.
Птичьихъ гнѣздъ	50.
Костей ископаемыхъ.	26.
Анатомическо-остеологическихъ препаратовъ млекопитающихъ.	20.
Птичьихъ анатомическо-остеологическихъ препаратовъ	115.
Насѣкомыхъ.	223.
Всего	2673
8) Минералогическій кабинетъ заключаетъ:	
Минераловъ	9777
Геологическаго коллекціи	947.
Всего.	10724.
Минералогическому кабинету составленъ консерваторомъ, членомъ сотрудникомъ барономъ Лудовикомъ Кенне, подъ наблюденіемъ профессора Адамова, лѣт. чл. комиссіи, обширный каталогъ по новой системѣ знаменитаго минералога DuRoi по языкамъ латинскомъ, русскомъ, польскомъ, французскомъ і немецкомъ. <p>Музеумъ открытъ быть въ теченіи года для публики одинъ разъ въ недѣлю, по воскресеньямъ, съ 12 до 4 часовъ по полудни. Ученія здѣшнихъ учебныхъ заведеній, приходящіе съ г. учителями на практическіе уроки, имѣли і въ будничные дни безпрепятственный входъ въ зоологическій і минералогическій кабинеты. Число учащихся на этихъ практическихъ лекціяхъ въ теченіи 1860 г. было 291.</p> <p>Число лицъ, вообще посетившихъ музеумъ въ теченіи года, было 6647 мужчинъ і 2401 женщиной всего 9048.</p> <p>Число лицъ, сдѣлавшихъ пожертвованія разныхъ предметовъ музеуму въ теченіи года, было 293, пожертвованныхъ предметовъ 6272.</p>	

— P. sekretarz stanu Walujew... — P. sekretarz stanu Walujew w zawiadomieniu...

— P. sekretarz stanu Walujew... — P. sekretarz stanu Walujew w zawiadomieniu...

— P. sekretarz stanu Walujew... — P. sekretarz stanu Walujew w zawiadomieniu...

— P. sekretarz stanu Walujew... — P. sekretarz stanu Walujew w zawiadomieniu...

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE. POGŁĄD OGÓLNY.

Dzienniki przyniosły nam wiele i ważnych wiadomości. Zaczniemy od tego, co najbliższe wszystkie...

Napoleon III nowym listem miał upominać Franciszka II, aby jeszcze z ostatnich chwil oporu...

obieralność na urzędy nieobcych wychodźców, jak powrócił do potomków hrabiego Bathiani...

rych wielki dramat ludzkości, przedstawi najważniejsze i w przyszłości obfite przejawy!

Włochy.

Turyń, 24 stycznia. Dziennik Opinione pisze: „Program wyborczy boloiński, służący może za wzór...

W Berlinie, król przyjął adres izby panów. Czytelnicy, oswojeni z językiem parlamentarnym...

Widzęcie jestem za zaszczyt, który wychodźstwo włoskie okazać mi postanowiło, mianując mnie...

Podług ostatnich wiadomości z Gaety z d. 28 stycznia, parlamentarzyści wysłali z twierdzy...

Drugi ważnym piśmie, przez dzienniki przyniesionym jest adres ogólnego zgromadzenia hrabstwa...

Widzęcie jestem za zaszczyt, który wychodźstwo włoskie okazać mi postanowiło, mianując mnie...

Widzęcie jestem za zaszczyt, który wychodźstwo włoskie okazać mi postanowiło, mianując mnie...

Złote kajdany.

Tragi-komedia w 5 aktach

WIERSZEM MIAROWYM

przez

J. Korzeniowskiego.

Scena szósta.

P. JAN FILOZOFICKI, SALUNIA, MARCIN.

Jaśnie pan, prawda, kazał wszystkich wpuszczać. Lecz ja myślałem, że w tej chwili może lepiej się spytać.

PAN JAN.

Któż tam?

MARCIN.

A to jakiś

Pan Heliodor pragnie jaśnie państwu Powinśzowanie złożyć.

PAN JAN.

Pan Heliodor?

— Nie znam go wcale.

SALUNIA (obojętnie).

Ja go znam, mój Jasiu!

Jest to poeta, jeden z pierwszych u nas.

— Jeśli pozwolisz, to cię z nim zapoznam.

PAN JAN.

Teraz?

SALUNIA.

Poeci zwykle są bez taktu.

Choć co i dobrze robią, to nie w porę.

— Ale to ludzie bardzo obraźliwi;

Wygrywa zawsze, kto jest z nimi grzecznym.

Na chwilę przyjmij go, mój mężu luby! Wszakże sam mówisz, że nasz dom otwartym będzie dla sztuki i dla nauk.

PAN JAN. — Prawda.

SALUNIA. — A on ci zaraz zrobi reputację.

Bo jako człowiek wyższy, ma powagę w literaturze. Może co do gazet

Napisać, może w domach znakomitych. Gdzie także bywa, chęci twoje dać poznać.

PAN JAN (n. s.).

Co to za rozum! co to za kobieta!

(Głośno — do Marcina).

Idź, idź — proś przedź pana Heliodora (Marcin wychodzi).

SALUNIA (ścisła jego rękę).

— Ale nie gniewasz się, mój Jasiu luby.

— Że się osmielałam radzić, ja com tylko

— Słuchać powinna.

PAN JAN.

Jabym się miał gniewać?

— Na ciebie? — jabym ukląkł tu przed tobą.

— Gdyby nie gość ten, co tu zaraz wjdzie.

SALUNIA (pieszczotliwie).

Poczekaj, klęknieś, jak będziemy sami.

— Jak widać, przy twych ustach, szepcze cicho:

O Jasiu! Jasiu! (n. s.) jakież ty głupi!

(P. Jan całuje z uniesieniem jej rękę — wchodzi Heliodor wystrójony).

Scena siódma.

P. JAN FILOZOFICKI, SALUNIA, HELIODOR.

HELIODOR (kłaniając się).

Szanowni państwo! może wam przeszkadzam

I nie gadałaś wtedy do sąsiadek,

I nie robiłaś s'atki, ani kanwy,

Lecz oko twoje potykało słowa,

Które z natchnionej piersi wychodziły;

Postanowim zaraz się przypomniać;

Twojej pamięci, pani! — podziękować

Za twoją względność, i uprzejmie prosić,

Byś mnie poznała z mężem, co zaiste,

Sześcieliwym będzie, skoro cię otrzymał.

PAN JAN (n. s.).

Co to za pływoność! — głowa widac łęga.

— Nasz rada prawny nigdy tak nie gadał.

SALUNIA (rekomendując).

Pan Heliodor, mężu! — zaszczyt naszej

Literatury. On nas z wieszcz prawdziwy.

— On nasze myśli naszym sercem śpiewa,

I w nasze kwiaty nasze łaki stroi.

HELIODOR (kłaniając się).

O pani! —

PAN JAN.

Bardzo rad, że mogę pana

Poznać. — Dla sztuki, dla literatury

— Dom mój otwarty zawsze. Bardzo proszę,

Jeśli od pracy chwilką jaka zbędzie,

Spędzić ją u mnie.

HELIODOR.

Z wielką przyjemnością.

SALUNIA (do męża).

Go to za język! czy uważasz mężu?

PAN JAN (do żony).

Uważam — sądzę nawet, że rozumiem.

HELIODOR.

Pani tu będziesz muza, dasz natchnienie;

Pan swa zachęta zbudziś wielkie siły.

I wkrótce wszystko, co przyniesie chwałę

Krajowej sztuce, wyjdzie z tego domu.

Pod okiem pani zrodzą się wspomnienia

Narwi i Bugu, Rawy i Łęczycy;

A w ich harmonji, grzmieniu ich i trylch

Echo słów pani pięknie się odbije.

Pan rzucisz temat, i tu, na tym stole,

Młode potęgi szkieł swe wyrobia.

I wkrótce ściany te okryją płótna

Gdzie rzuty śmiałe dadzą do myślenia

Widzom, skąd takie idealne drzewa,

Po jakim niebie takie płyną chmury.

SALUNIA (z usmiechem).

A o najwyższej sztuce pan zamiełas?

HELIODOR (skromnie).

O pani! jeśli kiedy mi pozwolisz

To, czem mnie natchnie widok tak szczęśliwy

Pary, przeczytać sobie i mężowi,

Pysznić się będę. Bo i mógłby znaleźć

W tej chwili przedmiot pieśni, mych godniejszy?

Tu z jednej strony wdzięk i miłość piękna,

(Salunia mu się kłania).

A z drugiej rozum, siła i powaga.

(P. Jan kłania się).

Z jednej zachęta słowem i wejrzaniem.

(Salunia kłania się).

A z drugiej rada, czynem (n. s.) i obiadem.

(P. Jan kłania się).

A nad tem wszystkim złote losu dary;

Które raz pierwszy głupi ten rozdawa

przełożeniach, zdając się zupełnie na wyobrażenia Garibaldiego, co do sposobu zbrojenia Włoch, zapewnił sobie w ostateczności, głównie przez czwarte przełożenie, żądające władzy nieograniczonej, zupełną swobodę działania.

„Oznajmując, że p. Valerio zostanie gubernatorem florenckim; bo baron Niccolò ma być wkrótce powołany na urząd sekretarza stanu; bez wydziału.”

„Jen. Casella, minister spraw zagranicznych Franciszka II, pozostał następnym okolicznikiem do agentów dyplomatycznych, umocowanych przy dworach obcych.”

„Gaeta, 18 stycznia 1861 r.”

„Admirał eskadry cesarskiej, przełożył, w imieniu cesarza Francuzów, królowi, panu naszemu, zawieszenie tronu. Ten rozkaz, poczynający się d. 9, miał trwać aż do 19 b. m. Admirał oświadczył j. k. m., że gdyby to przełożenie nie było przyjętem, eskadra francuzka odpłynęła by po ośmiu dniach. W razie przyjęcia, eskadra pozostanie aż do zachodu słońca, dnia wyżej wymienionego. Zawieszono kroki nieprzyjacielskie. Miały wówczas być wzniesione i flota sardyńska, bez przeszkody, mogłaby blokować port i rozpocząć, ze strony morza, działania i bombardowanie Gaety. Każde z tych przełożeń było smutne, bo pociągało za sobą odpłynięcie floty, przerwę wszystkich stosunków i przecięcie wszelkiego znośzenia się z całą Europą. Zawieszenie broni już samo z siebie było dla nas niekorzystnem, bo wszystkie nasze środki obrony znajdowały się uzupełnione, tak że niepodobna było już ich powiększyć, wówczas gdy Piemontczycy potrzebowali tego czasu, dla sprowadzenia obywatelskich zapasów i dla przygotowania. lub dokonania nowych i potężniejszych jeszcze działobitni. Wszakże król j. m. przyjął przełożenie nie tylko ze względów ludzkości, przepisujących opóźnić, ilekroć uczynić to można bez hałby, rozlew krwi, ale nadewszystko, iż ten rozkaz był życzeniem przez cesarza Francuzów.”

„Z tych więc powodów gubernator Gaety zgodził się na wszystkie warunki, podane przez admirała. Ale obecność oficera francuzkiego mającego mieć dozór nad wstrzymaniem obustronnych robót, warunk, który nam dobra wiara nasza czyniła, łatwym, nie został przyjęty przez nieprzyjacielskiego generała. We dwa dni później jen. Cladini oświadczył admirałowi de Tinas, że rozkaz król. sardyńskiego nie potwierdził jego uprzednią odmowę. Mimo to jednak, nie odrzuciliśmy postrzegania rozejmu i chociaż ciągle donieśliśmy wiadomości, że nas, co godzina, o postępie robót nieprzyjacielskich, szanowaliśmy rozejm, mający jutro upływać, nie ściągaliśmy na siebie najmniejszego zarzutu, a nęabyśmy nie mieli wiernie spełnić warunków tego pośredniego zawieszenia broni.”

„Od jutra port gaeci znajduje się w blokadzie i droga będzie otwarta do napadu twierdzy od morza. Od jutra własne statki j. k. m. wydane przez najmniejszą żródlę królów, piemonckiemu, poczną miotać bomby na bezbronne tu zgromadzone rodziny, na prawego króla i na królową Obojga Sycylii. Nie podobna wierzyć, aby Europa chciała być obywatelnym świadkiem widoku króla uznane przez wszystkie mocarstwa, wyczonego z państw swoich przez najniebezpieczniejszą napad, wystawionego na wszystkie okropności długiego bombardowania, bez żadnej innej z jego strony winy, prócz, iż walecznie bronił ostatniego przedmarza monarchii, przed wrogiem najdotkliwiej. Królowie i ludy zrozumieją, że w Gaecie chodzi o obronę, o czegóż większego, niż korony odwiecznej dynastii, że bronionemi są tu traktaty, w moc których panują wszyscy monarchowie, bronione jest prawo publiczne, na mocy którego opierają się spokojność i niezależność ludów.”

„Król j. m. postanowił opierać aż do końca wszystkie niebezpieczeństwa swego opuszczonego położenia. Blokady i napastowny spóźnieć, od morza, i lądu będzie mógł poeżdż pod zwaliskami twierdzy, będzie mógł zostać jencem swych wrogów. Jakakolwiek czeka go dół, król gotów jest znieść ją z tą wielkością duszy i z tą stałością, jakich od 5 miesięcy daje tak licznym i niezachwianym dowodzącym.”

„Przeziwu temu co się dzieje i dzieć się może nie potrzeba protestować. Prawo i sumienie powszechne, uczucie wewnętrzne wszystkich dusz poczciwych protestować będą za króla w tych stanowczych okolicznościach, a jeśli Europa króla opuści, król nie opuści sam siebie. Król, aż do końca, spełni swój obowiązek panującego. Wszystkie dzienniki a nawet broń, z największą zapamiętałością sprawy rewolucji ucza, jaki jest rzeczywisty stan Neapolu i nieszczęśliwej Sycylii: nieuczność, brak wszelkiego bezpieczeństwa, ruina. We wszystkich miejscowościach krajów lądowych, ludność samorzutnie powstaje, o ile to podobne wśród powszechnego zaburzenia, oświadczając się za swym prawym królem, przeciw obcemu, ciemiężcy; bo rzeczywiście Piemont postępuje z nią jak z obcą. Wówczas, gdy Piemontczycy okrzykli za barbarzyńskie i nieludzkie petyne umiarkowania i łagodności środki użyte przez króla, dla pokrośnienia buntowniczych pokuszeń, tak dalece, iż wydano rozkaz, na pierwszą odebraną o tym

wiadomość wstrzymać bombardowanie Palermo, Piemontczycy, codziennie i bez przerwy, bombardują opierające się im miasta włoskie, jak Ankonę, Rapę, Molę i Gaetę. Jedyną karą, którą używają ich generalowie, jest rozstrzelanie bez litości.”

„W tym stanie rzeczy, król pragnąc, nie ocalenia swę osoby, którą od dwóch miesięcy codziennie naraża na wszelkie niebezpieczeństwa, ale ośmielenia i upokorzenia i zniechęcenia przedstawianej przez siebie godności królewskiej, miałby prawo spodziewać się, że w nierównej walce, którą toczył postawioną, mocarstwa europejskie oświadczą, czy uznają, tak lub nie, ogłoszą się mającą blokadę, przez znajdującą się dziś w ręku Piemontu eskadrę, bez uprzedniego wypowiedzenia wojny i bez prawidłowego jej oznajmienia. Jeśli zaś ta blokada była uznana, król j. m. wierzy, że przynajmniej rządy uroczyste i zbiorowo zapowiedzą królów sardyńskiemu powinność szanowania wolności królewskiej, jeśli traf rozpaczliwego obłędnie oszczędzi jego życie, tudzież zapewnią o wszelkiej zniechęceniu osobę młodej królowej, która, ze wspaniałomyślnością godną jej serca, niepomna na osobiste niebezpieczeństwa, oparła się najnatarczywszym prośbom i poświęca się w szpitalach, opatrywaniu raniomych.”

„Upoważniam do odczytania niniejszej depeszy ministrowi spraw zagranicznych i do zostawienia jej odpisu. podpisano: „Casella.”

Podług listu pisanego z Neapolu d. 22 stycznia, flota francuzka opuściła Gaetę w sobotę d. 19, o godzinie 4-tę wieczorem. Admirał Persano nie mógł znaleźć zasilku swojej eskadry w dawniej flocie neapolitańskiej, bo naprzód kommodor, Baio, a następnie pp. Brochetti, de Maria Guillemo i Behor, kapitanowie fregat, opuścili pokłady okrętowe, unikając uczestnictwa w uderzeniu na Gaetę. P. Baio stawiony będzie przed sąd wojenny, za nieposłuszeństwo. Mówią, że Piemontczycy chcą uczynić przykład dla wrażeńi karności wojskowej, ale są trudności w zebraniu sądu, ponieważ generałowie odmawiają w przesyłaniu. W dniu 8 września, kiedy Neapol ujął się z Włochami, liczone 6000 marynarzy; dziś ledwie 1500 zebraby ich można. Wielka liczba matkows dostała się do Gaety, gdzie spełniają służbę przy działobitniach; inni wynajęli się na okręta kupieckie. Okręt *Monarchia* został w porcie neapolitańskim, dla niepodobienstwa osadzenia go matkami, tak, że tylko dwie fregaty *Adelaide* i *Maria-Klotylda* mogły być osadzone przez Neapolitanów i stawione w sztyk bojowy przed Gaetą. Uwaga tak wyłącznie jest za Gaetą, że powszechność zapomina o tem, co się w Neapolu dzieje. Gwardja narodowa otrzymała rozkaz, po trzykroć bezskutecznie wezwaniu, strzelać na wicherzyeli.

Dziennik *Goniec Handlowy* genuński ogłasza następną wiadomość z Gaety, z d. 25: „Flota włoska, jak wiadomo, uszykowała się do boju d. 22 stycznia o południu. Rozpoczęty ogień przeciw baterjom nadmorskim trwał z wielkimi wyczerpieniami i z największą celnością strzalców, przez cały dzień d. 22 i przez noc 23. Zrana eskadra, przymusiwszy do milczenia działobitnie, cofnęła się dla naprawy uszkodzeń i aby znaleźć się w gotowości wznowić ogień na schyłku dnia. Poniesione szkody są w ogólności nie wielkie, wyjąwszy łódź kanonierską *Confienza*, która, oprócz uszkodzeń do strażnicy z twierdzy, wiele ucierpiła przez rozzerwanie działa gwintowanego. Mieliśmy 4 czy 5 zabitych i 20 raniomych: jest to nie wiele w uderzeniu na tak straszliwe działobitnie. Uważano, że ogień nieprzyjacielski nie był ani tak żywy, ani tak celny od morza, jak od lądu, czy z obłędni nie mają dostatecznej liczby puszkarzy dla jednoczesnej usługi przy wszystkich działobitniach, czy że skupili wszystkie siły swoje dla dzielniejszego odporu w tej stronie, skąd zagraża największe niebezpieczeństwo.”

„Rozbił się wieść, że otworzono już wylot, ale to niema najmniejszej zasady. Od lądu strata wynosi 20 zabitych i tyleż niemal raniomych. Między poległymi boleśna jest śmierć kapitana Salvio, którego brat zabity był pod Ankoną.”

Do Turynu nadeszły wiadomości, z Gaety, z d. 26. Prócz szczegółów już wiadomych, fregaty *Maria-Adelaide*, *Konstytucja* i *Garibaldi*, ze stanowiska swojego były najwięcej narażone. *Konstytucja* podziurawiona, jak rzeszoto, kulami. Około godziny 5 flota, pozbywszy wiele dział gaeciich z ich osad, cofnęła się. Admirał Persano otworzył ogień ze 400 dział: twierdza odpowiadała z 600.

P. Mancini odmówił przyjęcia wydziału wyznał w Neapolu. Ks. Carignan wezwał go powtórnie depeszą do objęcia urzędu. Wiadomo, że p. Mancini chce też samo wykonać w neapolitańskiem, co margr. Pepoli uczynił w Marchiach, t. j. natychmiast pozostę klasztoru. W Piemencie inaczej postępowano, a mianowicie, klasztorzy zniknęły w miarę zmniejszania się, przez śmierć, liczby zakonników. Zdaje się, że Liborio Romano, zwykły w reformach postępować zwolna, przeciwny jest temu dołącznemu zniesieniu klasztorów. We Włoszech bracia za-

konni ciągle obcą z ludem, z którego ona wyszli, u furt klasztornych rozdzaje się obficie strawa; mnisie leczą, rwą zęby, słowem jest czego lekąc się, aby nagłe zamknięcie klasztorów nie pociągnęło za sobą wielkich niedogodności i burzenia między pospółstwem.

P. La Farina przybył dziś do Turynu i Sycylii. Według niego wybory idą pomyślnie; można liczyć na dwie trzecie większości ministerjalnej.

Stronictwo maszynistowskie odprowadza wyborców od głosowania na deputowanych przeszłego parlamentu, tych zwłaszcza, którzy zgodzili się na ustąpienie Sabaudji; trudno jednak, aby z izby deputowanych wyjęci byli tacy ludzie, jak Ruggiero Banghi, Antonio Scialoja, Carlo Poerio i Giuseppe Massari.

Dziennik *Urzędowy* neapolitański donosi, że ogień z Gaety umniejsza się. Tenże dziennik twierdzi, że zbrojne bandy burbońskie i rozbójnicze, które zniszczyły Avezzano, roz romiono po dwugodzinny boju. Inna banda, dowodzona przez biskupa z Sora, zmuszona do ucieczki. Spokojność przywrócono.

Z summy 10 milionów, przeznaczonych na roboty publiczne, 5 milionów natychmiast mogą być użyte przez gminy.

Francja.

Parýż, 28 stycznia. Cesarz ustanowił medal pamiątkowy wyprawy chińskiej 1860 r. Z jednej strony znajduje się wizerunek cesarza z napisem: *Napoleon III Cesarz*, na odwrocie w otoku: *Wyprawa Chińska 1860*, w napisie, nazwy *Ta-kou, Chang-Kia-Wan, Pa-li-Kiao, Pe-King*. Z obiedwóch stron napisy otaczają laurowe wieńce. Medale są srebrne średnicy 30 milimetrów. Ozdobieni tym medalem nosić go mają na wstęde żółtej, na której, jedwabiem błękitnym, wytkana jest nazwa Pekinu, Chińskiemi głóskami.

Monitor *Powszechny* w poglądzie dzisiejszym uwiadamia, że według otrzymanych z Turynu wiadomości, p. p. Cavour, Miglietti i Cassini, zostali wybrani na deputowanych w samym Turynie. We Florencji wymieniają pp. Ricasoli, Perazzi i Ginori; w Bolonii zostali deputowanymi p. p. Minghetti, Pepoli, Berti i Pichat. W rozmaitych niewymienionych miejscowościach wybrano p. p. Cialdini, Persano, Sirtori, Malenchini, Fabrici, Ribotti, La-Marmorata i Ratazzi. Według depeszy, rzezono wybory uważane są za przychylnie dla ministrów. Nadesłana dzisiejszego wieczora depesza daje następną wypadek: wybrany wiadomo obejmują 134 deputowanych. Z opozycji, odcienia Bertani 2; czysto garibaldystowskiej 2; z opozycji i stronniactwa środkowego 14; pozostałość mniej więcej, jest ministerjalna.

Generał-porucznik Willisen, poseł nadzwyczajny króla pruskiego, miał zaszczyt przedstawiać się ich c. w. Książęciu Napoleonowi i księżniczce Marii-Klotyldzie. W mniemaniu powszechnem, we Francji, zaszła pewna zmiana. Dzienniki wstępne wyniosły pod niebiosa bohaterstwo Franciszka II; legitymistowskie już go wielbiły dla tego, że jest Burbonem; półrządowe nie śmiały nań powstawać, dopóki flota francuzka znajdowała się pod Gaetą. Dwa pierwsze odcienia pozostały wiernie przyjętemu raz poglądowi, ale ostatnie śmiały przemawiać i zdrowiej o rzeczach sądzić poczynają. I tak naprzykład dziennik *la Patrie*, między innemi, mówi:

„Niech dzienniki poświęcone jego sprawie uwielbiają wytrwałość i śmiałość jego mężstwo; niech go chwala, że szlachetnie naraża swą osobę w nierówną walce, której koniec z góry jest wiadomy; nie będziemy przeszkadzać tej pieśni pochwał, mimo przesadę i retorykę, która się w niej odbija, a nawet w pewnej mierze i sami do niej się przyłączymy. Ale też czyż można pozwolić, aby te dzienniki unosiły się w swoim podziwie dla nieszczęśliwego króla, aż do przypisywania jego upadku całej Europie, aż do wyrzucania otylizowanemu i chrześcijanickiemu światu patrznięcia na podobne zmiany *dół z dręcą i osowiałą obojętnością*.”

„Byłoby może nieszlachetnie nastawać teraz na błędy, które doprowadziły do tak zgubnego położenia; są one obecne pamięci świata, dosyć więc będzie pobożnie o nich natracić. Ci, co powstają tak silnie na opuszczenie Europy, czyż nie wiedzą wszystkiego co przedsiębrała dla odwrócenia upadku rządu Obojga-Sycylii? Czyż zapomnieli tych uwag, których wyjątkowy systemat tego rządu był przedmiotem na kongresie paryskim? Czyż nie przypominają sobie owej deklaracji, umieszczonej w protokole pod liczbą 22: „Zwiększono pełnomocników nie zaprzeczając skuteczności środków łaskawości, użytych w porę przez panujących na półwyspie włoskim, a mianowicie przez rząd Obojga-Sycylii.”

„Od pięciu już lat Europa, przerażona niebezpieczeństwami grożącemi tronom włoskim, a szczególniej neapolitańskiemu, przysyłała im rady i przetożne i umiarkowane! Ktoż ośmieli się powiedzieć, że najszczęśliwszą zmianą nie zasłaby na półwyspie, gdyby te mądre przestrogi,

podług których dobro ludu nie ubliżyłoby godności panujących, były wysłuchane? Francja i Anglja, których pełnomocnicy zagali na kongresie to pytanie, rozumiały mieć obowiązek silniejszego poparcia tych pojedynczych środków. Zdawło się im, że nie było przywłaszczeniem prawa wtrącania się w wewnętrzny rząd Obojga-Sycylii, kiedy zwrócą uwagę Ferdynanda II na coraz groźniejsze następstwa, na które rząd jego znajdzie się wystawiony. Nie taify przed nim swoich obaw, nastawiali, ze wszelką względnością, aby przychylił się do życzeń swych poddanych, podzielanych przez całą Europę; widząc zaś wszystkie przełożenia swoje odepchniętemi, przetrwały, za wspólną zgodą, dyplomatyczne stosunki z Neapolem, dla oznajmienia jak ich usiłowania były wielokrotnie i bezskuteczne.”

„Jakż był wówczas język dzienników, wymiatających dziś Europę, że patrzy, z dręcą i osowiałą obojętnością na widok Gaety? Co mówily o postępowaniu Francji i Angli? Oto, powtarzają, że każdy król jest panem w swym domu, że rządzi według swego pojęcia i że żadne państwo, a nawet cała Europa, niema prawa wtrącać się w kierunek jego wewnętrznej polityki. Oto jakim językiem przemawiały dzienniki o wdawaniu się moralnem tylko i przyjacielskiem Francji i Anglii, kiedy monarchja Obojga Sycylii stała jęszcze w całosci na swęj poddawie; też dzienniki, które dziś dopominają się o materialną europejską interwencję dla ocalenia szesatków tejże monarchii komającej w Gaecie. Europa, podług nich, nie miała prawa dawać jej rad, ale ma powinność jej ocalić; obowiązana jest, pod utratą czci, wspomagać ją i utrzymać.”

„Odpychamy, z największą mocą, ten rodzaj solidarności, który chcąaby zaprowadzić między wszystkimi monarchjami. Franciszek II pokutuje za panowanie swego ojca i za początek własnych rządów. Obuđwóm nie zbýváwa na przestrogiach, ale najlepsze chęci roztrąciły się o zgubny upór: Europa nie odmawia młodemu dziedzicowi Ferdynanda II współzucia; na jakie zasługują jego nieszczęścia, a nadewszystko jego odwaga; ale nie mu więcej nie winna. Mnożne okoliczności tłumaczą osobiste jego błędy; niustraszonosc okazująca w nieszczęściu jest najlepszem usprawiedliwieniem; ale mimo toż jakie osoba jego obudzą, Europa nie może zespolić się z jego sprawą. Litować się nad nim wolno, lecz rząd co razem z nim upada, niema najmniejszego prawa do potałowania Europy.”

Anglja.

London, 25 stycznia. Sprawy amerykańskie są ciąglym i najobfitszym przedmiotem dziennikarskich rozpraw. *Ranna Pocztą* umieszcza znową naganę obecnego zarządu Stanów zjednoczonych:

„P. Buchanan złoży, na d. 4 marca, rządu w ręce p. Lincoln. Przy wyborze p. Buchanana, oderwane się Stanów południowych było tylko groźbą, ale przez słabą i trwożliwą politykę doprowadził on do urzeczywistnienia swych obaw i p. Lincoln, następując po nim, będzie musiał stawić czoło krwawej i bezowocnej domowej wojnie. Nie chcieliśmy ubliżyć uszanowaniu, mówiąc o instytucjach Stanów Zjednoczonych; wszakże jaki wniosek wyciągnąć można z pierwszej, nieco ważniejszej próby, której doświadcza ich konstytucja? Wszystkie ministrowie po kolei opuścili p. Buchanana i obecnie on jeden pozostał na miejscu z liczby wysokich odpowiedzialnych urzędników. Mogłby, ująwszy dyktatorską władzę, zbawić swój kraj, ale wolął pójść swym dawnym politycznym trybem dojutrokania, co wywołało domową wojnę. P. Buchanan będzie mógł, do 4 marca ułatwiać biegnąc sprawę przez tymczasowych ministrów. Nie trudno sądzić o skutkach takiego postępowania, wspomniawszy, że zgromadzenie związkowe nie było nawet zapytane, co sa właściwe poczucie, czy układy, czy się zbiorzą, a tymczasem hant żóńnie na południu.”

Mówią, że Alabama, Florida, Missisipi, Luizjana i Texas pójdą w ślady Karoliny. Cóż prezydent przedsięwziął dla stłumienia buntów dokonanych, lub wiszących? Poprzestał na daniu rozkazu majorowi Andersonowi zmienić główną kwatery i na wysłaniu słabych oddziałów wojska z związkowego na południe. Może p. Buchanan wyobraził sobie, że wojna domowa była niepodobienstwem, że najprostsz ostróżności będą wzięte za groźbę, ale dla przejęcia najdogodniejszej chwili. Bez względu na gwałty, których dopuszczają się stany niewolnicze, nie nie czyni dla pokrośnienia powstania. To postępowanie również jest szkodliwe dla stanów południowych, jak dla p. Lincoln. Ludność południowa może doznać nierównie większego nieszczęścia, niż zagłady handlu. Niewolnicy mogą powstać i, buntem poddaństwa, pomnożyć jęszcze okropności domowej wojny. Gdyby p. Buchana, w początku grudnia, wystąpił tak dzielnie jak jen. Jackson w 1832, te nieszczęścia dalyby się odwrócić.

„W ogólny ubolewać należy nad każdym rozdwojeniem, lecz jeżeli podobne zachowanie się ma za następstwo

Ziemskiego szczęścia mądrze tak umieścił! Zaprawdę, to są rzeczy, które warto, Upoemaj w pomnikowe rymy, Aby kraj wiedział, gdzie jest mu świątynia; By ci panowie, co się pyszną rodem, A do swych domów ducha nie wpuszczają, Wiedzieli, gdzie brać przykład, i przed nowym Panem skłonili zapyłone głowy.

PAN JAN (n. s.)
Powabna bardzo dla mnie perspektywa. Zdolny to człowiek! (Głośno i sciskając rękę jego).
Panie dobrodziej! Radbym zasłuchiwać, abys pan mógł prawdę, I tylko prawdę śpiewać w swoich rymach. Przechodź pan do nas, proszę, jak najczęściej, Byś chęci moje wspierał swęj przyjaźni Rada.

HELIODOR (sciskając jego rękę).
O panie! z najszczerszego serca. I zaraz dam ja, jeśli mi pozwolisz.

PAN JAN.
I owszem, słucham!

HELIODOR.
Byłoby to może, Niechle o domu pańskim wystosować Do której z gazet zgrabny artykuł. Co są pieniądze?— kruszec, lub papierek, jak Nie wiesz, jeśli rozum im nie wskaze Dziecia, jeśli gust ich nie przemienia. W rzeczy, gdzie więcej ducha, jak materji. Tak pan zapewne urządził dom swój, I pod tym względem dam go poznać światu. Rozgłoś, szanowny panie, który daje, Zwłaszcza Kurjerek, jest to pierwszy stopień

Slawy, a od tej idzie się do chwały, Która utrwała imię i zasługę.

SALUNA.
Ja sądzę, mężu, że to myśl szczęśliwa.

PAN JAN.
Nie wiem doprawdy, jak mam podziękować. Panu za taki dowód życzliwości.

HELIODOR.
Wszak to powinność nasza glosić wszystko Dobre i piękne.

PAN JAN.
Chodźmy, chodźmy przedź. Pokażę panu każdy szczegół. (Do wchodzącego Marcina).
Co tam?

Scena ósma.
CIZ I MARCIN.
MARCIN (trzymając w ręku papier).
Pilne rachunki, proszę jasnie pana.

PAN JAN.
To potem, potem, teraz nie mam czasu.

MARCIN.
Tapicer nie chce czekać, stolarz także.

SALUNA (ciszej do męża).
Załatw ich mężu. Później, jak się zrównasz Z panami, każesz czekać rzemieślnikom. Teraz im zaptaj. — Ja tymczasem sąle Pokażę temu panu. — Czy pozwalasz?

PAN JAN (do Heliodora).
Podaj pan rękę mojęj żonie — Zaraz Służę wam będę.

HELIODOR (podając ramię Saluni).
Chętnie, proszę pani!

(Wychodzą do sali, zostawiając drzwi otwarte, a stamtąd po niejakim czasie otwierają średnie drzwi parapetowe, gdzie Heliodor całuje rękę Saluni, i oddalają się do ogrodu).

PAN JAN (d. s.)
Co to za żona! co to za kobieta!
(Do Marcina).
Wielez tam, pokaz. MARCIN (podając mu rachunki).
Pięć tysięcy trzysta Tapicerowi, stolarzowi osiem.

PAN JAN.
To razem niby dwa tysiące rubli. Lecz toby trzeba sprawdzić, a ja nie mam Czasu.

MARCIN.
Jeżeli jasnie pan pozwoli.

PAN JAN.
Dobrze. (Dobry pieniądze i oddaje wraz z rachunkiem).
Na, masz tu pieniądze. Tylko porachuj wszystko akurtnie.

MARCIN.
Zrachuję jasnie panie. (n. s.) Ani spojrzat Na likwidację. Śliczny znak! — To służba, Co będzie równie dobra, jak loteryja. (Wychodzi na lewo).

PAN JAN (sam zacieraając ręce).
Więć i w Kurjerku będzie artykułik. O moim domu, o zamiarach moich. Protegowania sztuki i pozaji. I odgłos gruchnie zaraz po Warszawie; I wnet po całym kraju się rozleci. O panie Janie! jeśli ci kto powie, Że nie ma szczęścia, niech na ciebie spojrzy.

Kiedyś miał tylko lichych sześć tysięcy, Już byłeś kontent. — Cóż dopiero teraz! Miliony, taka żona, i przyjaciel, Jakiego znajdę w zdolnym tym chłopaku; I wkrótce piękna sława protektora; Wszelkiej zdolności, wszelkiej myśli, z której Wyjdzie dla kraju sława i pożytek! A jakie życie! — Głowa nie zaboli O nie. Jest wszystko. Gdzie usiądę, miętko; Gdzie spojrzę złoto, bronzę i zwierciadła; Chęć iść, to idę; nie chęć, to siwosze Niosa karęte; moja po ulicach. Kto się przybliży, kłania się i sciska. Zechęć sam na sam z żoną zjeść obiadek; Zjem, a nie zechęć, to przy moim stole Sto osób siadzie z takim apetytem, Że i lokajom nie się nie okroi. Zadzwonię, wchodzi zaraz kamerdyner, I cała służba wierna i poeziwa. Spełnia rozkazy moje w mgnieniu oka. O! niedareknie mądry zyd ten mówił. Że jest w miljonie siła i potęga; Że on da bystrość oku, spokój głowie; Sereu niechęć i swobodę życia. I prawda, prawda — mnie się teraz zdaje, Że mi przysnęły skrzydła, tak się czuję Lekkim i wolnym, tak mi jakoś dobrze! (Ogląda się do sali).

Lecz gdzie to oni? — a! drzwi do ogrodu Otwarte. — Pewnie poszła mi pokazać Te drzewa, gdzie iluminacje będą. Mądra to kobieta! — z taką towarzyszką Jak sen czarowniej przejdzie całe życie. O panie Janie! jakiś ty szczęśliwy! (Wychodzi do sali — zasłona spada). (D. c. n.)

wojnę domową, powstanie poddaństwa i zagładę handlu, potpienie spadku powinno na instytucję, nadającą zbyt obszerną władzę prezydentowi, widocznie przekładającemu dogodności stronniczo, nad powszechne dobro.

Dziennik *Observer* przygotowuje, w następnym sposobie, parlament do wysokiego budżetu, sporządzonego już przez p. Gladstone.

W roku przeszłym, około tego czasu, spodziewano się zwałych rozpraw nad bilem reformy. P. Bright poruszył kraj sądząc, że izba gmin już dla reform dojrzała; ale mylił się. Izba przystąpiła potem do rozbioru traktatu handlowego z Francją; traktat stał się czynnem dokonany i jeżeli pojedynczo szeregów ulegają jeszcze sporom, straciły swe znaczenie, bo traktat nie jest już nowością. W roku przeszłym powszechnie zajmowano się budżetem p. Gladstone, wyglądano czegoś nadzwyczajnego; nie oczekując na równie rozległego i światłego, i w tym roku budżet stanowiąc będzie główny przedmiot posiedzeń. Wiadomo, że niedobór dojdzie do 2 lub 3 milionów. Izba zagłosała ogromne kredyty na warownie. Też same potrzeby i teraz istnieją. Prawda, że jesteśmy z całym światem w pokoju, ale ktoś osmieli się zaręczyć, że ten pokój póko wytrwa. W obecnym stanie Europy, nie możemy patrzeć na przyszłość bez obawy. Francja uzbrojona jest od stóp do głowy i nie ustaje w przygotowania, mimo zapewnienia cesarskich o pokoju. Austria, mimo całej niedostatek, powiększa uzbrojenia. Garibaldi obawia otwarcie zamiar wzięcia się do broni, na własną rękę. Węgry dojrzały już do powstania, do którego, kiedy Garibaldi je powoła, wnet krwawe wybuchną zapasy. Wiktoria-Emmanuel ma już pełne ręce nowych krajów, ale nie uspokoi się dopóty, póki Rzym i Wenecja nie będą wolne. Musi iść za Garibaldim, gdzie mu pójdzie podobnie się. Duch wolności, z taką pracą rozbuźdony przez króla i jego ministrów, już nie seierpi oporu. Odmawiać poprowadzenia na pole bitwy tych, co się do niej przygotowali, byłoby narazieniem swego położenia.

W Prusach, nowy król uprzedza swych generałów o śmiertelnej walce i nie zaniechuje żadnych usiłowań w doprowadzeniu wojska do stanu doskonałości. Rosja czuwa nad burzą, gotowa stawić czoło wszelkim wypadkom. W tych okolicznościach próżno spodziewać się, aby kanclerz szachownicy zmniejszył wydatki budżetowe. Krok uczyniony do lorda Palmerstona przez niektórych liberalnych członków izby był niewczesny; jeśliby rząd myślał o wstrzymaniu przygotowań obrony, cały kraj zaprotestałby przeciw temu.

Austria.

Peszta, 20 stycznia. Dzienniki wiedeńskie wpadły w największy odmet w sądach swoich o Węgrach. Trudno potępić ich bezwarunkowo, bo rząd, od dawnego już czasu, starał się skrzywić ich wyobrażenia. Jeszcze za niesławnej pamięci ministerstwa Bacha, p. Florencourt, w którym zdawało się gabinetowi, że znalazł nowego Gentza, artykułami swoimi upowszechniał najfałszywsze pojęcia o sławiańskich i magyarskich stosunkach z cesarską koroną; hr. Rechberg, dostawczy do swych usług p. Witt Deeringa, rozumie, że przez niego zaprzęgi całe dziennikarstwo niemieckie do austriackiego politycznego wozu. Ten jego polepniczk, który zerwał z całą liberalną, a nawet rewolucyjną swoją przeszłością, najchwałęj potępił wszystko co sprzeciwiało się rozszerzeniu Austrii do wyznaczonej i u armienia różnoplemienną ludności. Z tej kuźni wychodzą artykuły, pisane z natchnienia naprzód p. Lewińskiego, a teraz p. Fiedensfela, dyrektorów rządowego gabinetu dziennikarskiego. Za granicą przeto należy mieć się na ostrożności i nie brać za dobre, co gazety austriackie o Węgrach lub Słowianach piszą. Nie można dosyć powtarzać, że Węgry są krajem najsłabszej legalności, bądź co bądź. Ta miłość, albo ten upor legalskości nie odstąpił ich nawet w 1848. Z powodu tego zamówienia młodzień i stronniczo skrajnie nadało przedstawicielom narodu, a na ich czele Ludwika Kossuth, przewisko *tablabiro*, *prawników*, ludzi trzymających się prawa aż do ostateczności, niechędzących prowadzić wojny, tylko według literalnego brzmienia konstytucji i z *corpus juris hungarici* pod pachą.

Podług konstytucji węgierskiej, żadna władza nie jest wyższa nad prawo. Owoz hrabstwa ogłosił moc jego wszęchładną. Nastają na najściślejsze wykonanie warunków paktu, a mianowicie praw 1848. Rząd przeciwnie wole własną i dyplomata 20 października stawi wyżej prawa. W tem leży źródło anarchii i rozterków. Kilka przykładów wziętych z najnowszych zdarzeń objaśnia lepiej ten przedmiot i położenie. Prawda, że powaga rządu jest zapoznana; ale dla czegoż jest zapoznana, a nawet zelżona? Oto, ponieważ jest niesłuszna i potępiąca przez prawo. Rząd sam musi uznawać swoją nieprawość i niekonstytucyjność. Tak przeto w hrabstwie nęgradzkiem jednomyślnie wyrażono, że patent 20 października jest bezprawny; przykładać zaś rękę do spełnienia bezprawia jest występkiem, a więc hrabstwo protestuje przeciw ustanowieniu kancelarii i namiestnictwa, obalonych przez prawo i przeciw mianowaniu hr. Zichy nadersperneru hrabstwa, ponieważ był naderspan jeszcze żyjąc. Hr. Zichy, przysięgając na zgromadzeniu sam przyznał, że mianowanie jego nie było zgodne z prawem i musiał rozkazać wpisanie do ksiąg protestacji, przeciw własnemu naznaczeniu.

Dużo mówiono o zapadłych postanowieniach na zgromadzeniu hrabstwa nitrańskiego, tymczasem to hrabstwo nie uczyniło nic innego, tylko, to co i inne hrabstwa czynią. Niech *Wschodnio-Niemiecka Poczta* spróbuje wskazać choć jeden postępek sprzeczny z prawem. Zwolennicy hr. Rechberg zajmują stanowisko na polu nieograniczonej władzy cesarskiej i systematycznie biurokratycznego, tymczasem hrabstwa stanęły na polu konstytucyjnym. Uchwała komitatu nitrańskiego, która sprządniała w dnie siły zbrojnej jest następująca: komitat po zreorganizowaniu swojem nie uznaje żadnej władzy ustanowionej pod rządem dowolności, nie poczytuje za obowiązujące w sądach i zarządzie innych praw, prócz węgierskich. Dla wykonania powyższej uchwały, poruczone umyślnie na to wyznaczonyj komisji rozwiązanie sądownictwa, ustanowionego przez Austrię i do przyjęcia archiwów, oraz wszystkich prawodawczych spraw. Komisja zapięczętowała drzwi sądownic; rząd, ze swej strony, rozkazał żądaj wojsko miasto Nitry i nanowo wprowadzić w urządowanie sąd cesarski. Komitat nie chciał wrócić papierów, ale urządnicy cesarscy pozdzierali pieczęcie i zajęli przemocą swe miejsca. Komitat protestował przeciw gwałtowi i zakazał mieszkańcom hrabstwa ulegać temu gwałtowi i zniesionemu sądownictwu. W ten sposób istnieją dwa sądownictwa: węgierskie i obce, ale żadne z nich nie istnieje.

Nie sam jeden atoli komitat nitrański uchwałił to postanowienie; wszystkie hrabstwa podobnie postanowienia przyjęły. Byłoby nieograniczoną przestawiając postępek komitatu Nitrańskiego za bunt otwarty i mówiąc, że prawne działania sądownictwa było zapewnione siłą zbrojną, gdy raz zgodzono się, że sądownictwa ustanowione podczas stanu obłężenia, powinny być zastąpione przez sądownictwa komitatu. Dotąd jedno tylko zgromadzenie pesztańskie, usłuchawszy głosu p. Deak, postanowiło zawiesić działania swego sądownictwa,

aż do reorganizacji sądów najwyższych. P. Deak do wody swoje czerpał we względach politycznych, koncem uniknięcia zamętu i anarchii w wymiarze sprawiedliwości. Zdziwilo to, że p. Deak, na schwał prawnik, przerwał 11 letnie milczenie i podniósł swój wymowny głos za uchwałą, której nie starał się dowieść słowności.

W prowincjach austriackich wszystko przybiera ruch wateczny. Miasta Cilly, Sanct-Poelten, Graz (w Styryi) i inne pospieszyły z uchwaleniem dątkęcychnych adresów p. Schmerling, za jego wyborę prawo. Ale po zglębieniu tego prawa pokazalo się, że w pierwszej klasie głosujących, miasto Cilly, na 2000 mieszkańców, liczy tylko 18 mieszczan i 122 urzędników cesarskich, w mieście S. Poelten, 20 mieszczan i 148 urzędników, podobnie w mieście Pilsen, tak więc, postowie na sejm wybierani będą przez płatnych urzędników. Taki to jest systemat reprezentacyjny p. Schmerlinga i takie austriackie konstytucyjne drogi.

Minister skarbu p. Plener wezwał okólnikiem wszystkie izby handlowe, w państwie austriackim, aby mu przedstawiły środki podniesienia kredytu krajowego. Izby, po dojrzałej naradzie, odpowiadały prawie jednozgodnie, w tym samym duchu, w jakim to uczyniła izba handlowa Vorarlbergska, a mianowicie:

- 1) Jedność cesarstwa; 2) Konstytucja bardzo liberalna, wybory bezpośrednie i ministrowie odpowiedzialni; 3) zwolnienie bezwzględne powszechnego sejmu; 4) wypłacenie bankowi przez skarbowych trzech lat dług; 5) zniesienie niedoboru przez opodatkowanie dóbr kościelnych i klasztornych; 6) zawarcie pożyczki umarzającej się; 7) wyzolenie zupełne banku; 8) co najrychlejsze rozpoczęcie wypłat brzęczącą monetą i sprzedaż nieruchomości bankowych.

Dziennik *Wschodnio-Niemiecka Poczta* umieścił następną adres hrabstwa ostrzyhomskiego, przesłany Franciszkowi-Józefowi:

„Najjaśniejszy Panie! Otrzymałmy ze smutkiem list w. k. m. z d. 16 stycznia. Surowe i groźne upomnienie królewskie, zniewala nas, szukać słów na oddanie naszych wrażeń, a wolne słowo, które wzniesie się do tronu w. k. m., czerpane z źródła prawdy i w obfitem jeszcze, tylu doznanych boleści, nie będzie głosem wołającego na puszczy. Lubo dostojni mężowie naszej ojczyzny, otaczający osobę majestatu, w tym okresie konstytucji, przelozyli co naród cierpiat przez te lat 12, nie mogli jednak wszystkiego opowiedzieć. My mieszkańcy płaszczyzn, którzy więcej niż ktokolwiek wytrzymaliśmy pod brzemieniem zaniechanego dziś systematu, moglibyśmy uwiadomić w. k. m. w jaki sposób cudzoziemscy urzędnicy obracali w posmiewisko nasze najświętsze pamiętki, jak narodowość nasza i język ojczysty były dla nich przedmiotem urągania; jak wyoskali z nas ogromne opłaty i jak nas ubozylly, bo przyślizli nam do ubóstwa; jak nas amuszano kupować sprawiedliwość, do której w niezlicznych zdarzeniach, uciec się nawet było niepodobniestwem, bo była zbyt droga, a to tem bardziej, że sama nazwa Magyara już zapowiadała, przegrane; jak siepacze wdzierali się nocą do spokojnych obywatelskich mieszkań, zakuwali ojców w kajdany, wśród głośniego płaczu dzieci i ciagnęli w kraje obce, aby tam zostali igryzskami dzikości zoldactwa.

Naród wycierpiał krzyżujące prześladowania; mądrość przeto w. k. m. nie potępi go, jeżeli, po tylu nieszczęściach i uciskach, pełen smutku, wspominając przeszłość i prawie bez nadziei przyszłości, lubo nieco popuszczono mu kajdany, pograżony w ciemności, bo światło jesusze tu nie jasnieje, — powstał hałaśliwie. Niech w. k. m. wyrzecz jak Stwórca na początku wieków: „Stani się światło! a światło i życie będą. Niech w. k. m. wyrzeknie: „Narodzie! spełnia się twoje życzenie, prawa 1848 zostaną przywrócone, powrót do kraju dozwolił się wszystkim skazanym, aby tylu jego współobywateli pożywali jeszcze chleb ojczyzny, karmieni tak długo, gorzkim chlebem wygnania.“ Niech w. k. m. wyrzeknie to bez ograniczenia, unikając półśrodków, a promienne słońce oświeci pojednanie między ludem i monarchią.

Konstytucja węgierska sięga 10 wieków, Węgier utrzymał ją wśród tysięcznoletniej walki; te wieczne zapasy zniszczyły jego umięd; długie roczniki pogwałceń prawa uczyniły go podejrziwym. Wynurzenie serc naszych, obciążone pełnemi uszanowania wyrazami, nie obrazi majestatu i godności królewskiej. Są to otwarte słowa dziecka do łaskawego oca. Dyplomata 20 października, przywracający konstytucję, odwołując się do sankcji pragmatycznej, jest właśnie przeciwny tej konstytucji, która będzie traktatem obowiązującym obie strony, obowiązując również i w. k. m. do dotrzymania ludowi dawnego prawa konstytucyjnego, do utrzymania jego wolności i niepodległości, równie jak obowiązując naród węgierski do wierności względem w. k. m. i do szanowania dziedzicznego prawa królów.

Dyplomata nadwerga istotne prawo narodu, do utrzymania którego przysięga Karola III obowiązują w. k. m. i jego następców. W. k. m. nakazuje pobór podatków, ale nawet sankcja pragmatyczna wyłącznie zachowuje to prawo sejmowi. Najjaśniejszy paniele! długa jest historia podatków, bez sejmowego uczestnictwa, przy pomocy siły zbrojnej; ostatni jego objaw był ten, kiedy wslawiony diad w. k. m., król Franciszek I, wołał do narodu: „*Doluit paterno cordi nostro*“ (bolejęmy w ojcowskim sercu naszym). Ale potrzebne są pieniądze na utrzymanie państwa. Jak mamy mówić, abys w. k. m. uwierzył, że najlepsza wola, odzywa się przez nasze usta? Jeżeli w. k. m., o czem niema wątpliwości, potwierdzisz prawo sejmowe uchwalania podatków; jeżeli przed otwarciem tego zgromadzenia, w. k. m. oświadczy, iż czekaż od narodu bezpośredniego urzędzenia poborów, lecz nie nakazując go samowolnie, mimo nagłych potrzeb, nateczaż oddał w. k. m. urzędników niemieckich, zaufaj narodowi, a naród, lubo tak wycieńczony, znieśie szczytki swęj zamożności.

„Czyż mamy mówić o sądownictwach? W. k. m. przyrzeka, że nim zapadną postanowienia sejmowe, sędzia nadworny uczyni w tej mierze przełożenia. Zaprzestajemy na tem; ale dogodności są wielkie, tem większe, że (każdy przekonac się o tem może), lud tyle na wstętu do tych sądownictw i jego cudzoziemskich urzędników, iż woli wyrzec się sprawiedliwości, niż jej u nich szukać.

„Kończąc, odwołamy się do dziejów. Wielkimi byli królowie i narody, kiedy pierwsi żyli na łonie swoich, jak ojcowie w pośród swych dzieci. Od któregoż czasu zgęśla światłość tego kraju? Od śmierci ostatniego króla węgierskiego, co żył w swoim królestwie i od czasu jak ziemia węgierska stała się dla swego króla pasierzbicą, misio córki. W. k. m. sam uznajesz dojrzałość ludu węgierskiego; przestrzeń naszego kraju jest szeroka, dwakróć tak szeroka jak którykolwiek z krajów podległych w. k. m.; nie jesteśmy ani chciwymi, ani samolubnymi; latwo nas prowadzi konstytucyjnie i ogniami miłości. Niech w. k. m. raczy przybyć pośród nas, jak tego wymagają nasze prawa, począwszy od r. 1536 aż do r. 1792, a miłość ludu zamieni się w niedostępną wieżę, w której w. k. m. będziesz mógł przemieszkować spokojny i w zupełnem bezpieczeństwie. Wielki Korwin od 400 lat spoczywa w grobie, a żyje dotąd we wdzięcznej pamięci ludu!”

W adresie hrabstwa Honth, czytamy poniższy ustep: „W reskrypcie królewskim czytaliśmy wyrazy, których w czystości sumienia nie możemy stosować do naszych najściślejszych prawnych postępków. Największa część komitatów, a w ich liczbie i hrabstwo Honth, nie przekroczyło swych obowiązków, a jednak znaleźli się ludzie, rzecz boleśna, synowie Węgier, których przed kilku jeszcze miesiącami pokazywałmy z uczuciem dumy Europy, ponieważ nosząc w sercu prawa narodowe, działając na w. k. m. całym swoim moralnym wpływem, wówczas gdy raczyłeś cofnąć swe patenta sprzeczne z art. 26 ustawy 1790 r.; ciż ludzie przedstawili w. k. m. stan kraju w taki sposób, iż wierzyłeś, że hrabstwo weszły na drogę nieprawą i że nadużyły konstytucyjnej swobody dla celów mogących wtąpić kraj w rewolucję.

Hrabstwo Honth oświadcza, że jest jego niezłomnym postanowieniem utrzymać wszystkie swe prawa, bronieć swych uchwał w sprawie autonomji i wzięść za przedwzięcie prawa 1848 r. Ze zaś rząd konstytucyjny nie może istnieć bez ministerstwa odpowiedzialnego i niezależnego, któremu Honth i kraj cały z radością będzie posłusznym, komitat najpokorniej błaga w. k. m. o mianowanie tego odpowiedzialnego ministerstwa, przed zebraniem sejmu; o przyłączenie do Węgier wszystkich należących do nich krajów, również obowiązanych mieć przedstawicieli swoich na sejmie i o zwolnienie go do Peszty w czasie jak najrychlejszym. A kiedy hrabstwo Honth urzy spełnienie tych życzeń, wówczas, ale wówczas tylko, aniól pojednania roztoczy nad nami swe skrzydła i odwróci grożące tronowi i ojczyźnie klęski, może w bardzo bliskiej przyszłości.”

Prusy.

Berlin, 30 stycznia. Izba panów złożyła dziś swój adres królowi następnego brzmienia:

„Najjaśniejszy, najpotężniejszy królu, panie nasz najmłodszy!”

„W. k. m. wstąpił na tron swych ojców. Fryderyk-Wilhelm IV usnął w wiekłym pokoju; po wiernem spełnieniu swego posłannictwa królewskiego, po czasach walk najdotkliwszych, po okrutnych cierpieniach zawsze niezachwiany w umieści położony w Bogu.

„Lud, szanujący w swych królach państwo korony, wezwanych do Boga na to posłannictwo, napelnia, przy każdym ich zgonie, serca swoje wielkim smutkiem. Ale głęboka boleśń rozlewa się po całym kraju, kiedy przestaje być takie serce królewskie, jakie miał Fryderyk-Wilhelm IV, serce gorętsze niż je nosił kiedykolwiek król jakiego dla swojego ludu, kiedy nazywasze zamilkają usta królewskie, z których tyle razy płynął dla ludu głos uniesienia, dla wszystkiego co jest wielkie i szlachetne, głos sprawiedliwości dla możnych i słabych, ojcowiejszej łagodności, nawet względem nieszczęśliwych obłąkanych; kiedy spoczywa ze swej pracy umysł królewski niezający, na pożytecznym tronie, innej żadzy jak tylko zostania wiernym sługą i sumiennym narzędziem swego Boga.

„Co w tym duchu s. p. król uczynił, w. k. m. przypomniałes to w powołanych i prawdziwie królewskich słowach, wyrzeczonych do swego ludu. A tak, jak na całej przestrzeni życia publicznego, spełnił swe królewskie myśli, tak też dążył, za granicami naszej wyłącznej ojczyzny, do jedności i siły ojczyzny niemieckiej, daleko wczesniej niż zmieszanie szlachetnych usiłowań ludu niemieckiego z wyobrazeniami zagorzałymi i naganiami zamiarami, nie wywołano ruchu umysłow, któremu oparło się jego wysokie uczucie sprawiedliwości. On to także, ufnym w wysokość swych zamiarów zjednoczył z dobrę i nieprzymuszoną woli, członków swego królestwa w reprezentację narodową jednolitą i silną. A gdy wypadki, co zachwiały w swych posadach państwa środkowe Europy, zagroziły wywiązaniem z tego wysokiego postanowienia, zagnanych następstw, nie użył odwetu; a gdy ten ruch został poskromiony, nie wzniósł na zwaliskach wolności, jak to nieraz widziano w dziejach ludów, władzy nieograniczonej i nieubłaganej; nie, w swej królewskiej cierpliwości zachował swojemu ludowi prawna wolność, zaplną i żywota reprezentacji, ale z nią razem królewskosć pruską silną, niepodległą, uznaną przez swój lud, właśnie po tej próbie, za niezbędniejszą niż kiedykolwiek dla Prus. Zostawił ją nienadwergzoną swemu następcy.

„Jego to jest dziełem, jeżeli powołani jesteśmy do wzięcia czynnego uczestnictwa w wewnętrznem rozwoju ojczyzny i do współpracy narodowej, aby wzniesiona przezeń na mądrych i trwałych podwalinach budowa, osnuta przez jego najjaśniejszego oca, zachowała się w ich duchu i utrzymała się coraz wspanialej na zewnątrz.

„W. k. m. poczytuje jako dziedzictwem przekazany przez swych przodków obowiązek, wykonywanie wielkich cnot królewskich, którym Prusy winny swą wielkość. Co do nas, poczytujemy za pascię naszych ojców, za świętą wolę naszego zgasłego króla obowiązek sumiennego i wiernego spełnienia naszego posłannictwa względem w. k. m. Nie samo tylko uczucie tej świętej powinności, które nas pokrępa, na to, posłannictwo, ale też pełna uszanowania ufność, którą w. k. m. nas natchnął, w ciągu długiego zawodu, wśród swych terażniejszych poddańców, spełniając własne obowiązki. Jak ojczyzna patrzyła z miłością i uwielbieniem na pierwsze go poddanego, co nie znał wyższej chwały nad poświęcenie swego życia królowi i ojczyźnie, tak też my zasady nam nadziewe nasze na królu, którego dusza jest przepiętna tem wielkopomnym słowem swego w Bogu spoczywającego poprzednika: „Ja i dom mój służę będzie Panu.”

„Wznosimy z nadzieją i ufnością oczu ku w. k. m. Pamiętajmy, że w. k. m. powieździłeś, iż nigdy nie może być mowy o zerwaniu z przeszłością, że węzy korony i kraju spoczywają na silnych, zdrowych i zachowawczych podstwach, że należy przedewszystkiem chronić się tej fałszywej mądrości politycznej, która utrzymuje, że rząd powinien pierwszy zasilać postępek liberalnych wyobrażeń, które bez tego same urotowałyby sobie drogę.

„Przeniknieli przekonaniem, że w państwie prawie ukonstytuowanym, pierwszym warunkiem jest bezpieczeństwo przynależności, że w takim państwie, z ludem którego życie umysłowe rozwinięło się i dojrzało, wpośród dobrodziejstw wiary chędościąj, zastawującej wielką swobodę działania, opieka nad przynależnościami jest pierwszą i najściślejszą powinnością króla i z łaski bożej. Z radością ufaosć otaczamy królu, który wstępując na tron swych ojców, potwierdził ich godło swojemu ludowi, mówiąc: „ze jego ręką oślaniać będzie dobro i przynależności wszystkich we wszystkich stanach ludności.“ W tem uczuciu bierzemy ze źródła szlachetna odwaga rozwijania wszystkich sił moralnych i materialnych, do poświęcenia z radością majątku i życia, odwaga, która czyni narody wielkimi; źródłem swoim, różni się ona od odwagi dęwołości i wyrwania, która poniża ludy, niszczyąc razem z prawem posłuszeństwa, a z posłuszeństwem prawdziwą wolność.

„Mamy powód spodziewania się, że zjazydy w. k. m. z panującego wielkich mocarstw i książętami Związku niemieckiego odwróciły, przy boskiej pomocy, ciężkie powikłania. Ale przejęła ta prawda, że gotowosć do wojny jest rąkoma pokoju, wdzięczni jesteśmy za czynną troskliwość w. k. m. opartą na długim doświadczeniu, po-

święconą, w mądrej przezorności, wzmożeniu siły zbrojnej pruskiej. „Najmłodszy królu i panie! Epoka jest pełna ciężkich i wielkich sprzeczności! Częstookrę oko ludzkie z trudnością, w pomroce przyszłości, ostrzedz może drogę, na którejby owce sprzeczności w pokroju zetknęły się i pogodzić mogły. Ale Bóg nie pozwoli aby się gwiazda zaćmiła, która od wieków prowadziła lud pruski w ciemnych okresach jego dziejów. Spodziewamy się, że najwyższa jego wola kierować będzie umysły panujących i ludów europejskich, w ten sposób, że mądrość i umiarkowanie w. k. m. potrafią skierować panowanie swoje na drogę pokoju.

„Ale jeżeli król królów inaczej postanowi, jeżeli podstawa prawa, opartego na boskim porządku nie mogłaby dać się przygotować tylko przez walki, ta podstawa na której jedynie drzewo pokoju trwałe wzrastac może, wówczas Prusy, jednolite w swęj głowie i członkach pospieszą mężnie na walki, w niezachwianem zaufaniu, że jęj mężnemu wojsku nie zbędzie na wsparciu, na którym nigdy długo nie zbywa ludowi, walczącemu, z Bogiem, za swe ogniska, za swą część i prawa.

„Niech Bóg błogosławi w. k. m. i błogosławi ojczyznę! „W najgłębszem uszanowaniu aż do śmierci, w. k. m. pokorni i wierni poddani.

„Izba panów.”

DEPESE TELEGRAFICZNE.

MARSYLJA, 26 stycznia. Fregata rossyjska Oiaf wypłynawszy z Tulonu nie udała się do Gaety, jak to niektóre dzienniki oznajmiły, ale zawinęła do Villefranche, gdzie czeka na nowe rozkazy.

TURYŃ, 28 stycznia. Cabella padł na wyborach w Genui; Bertani w Mediolanie; Guerazzi w Liwrnie; Mordini w Luce.

Ostatnie wiadomości z Neapolu są dobre.

TURYŃ, 29 stycznia. Ostateczny wypadek wyborów jest wiadomy. Na 200 deputowanych, zaledwie 20 należy do opozycji. Poerio i Garibaldi zostali wybrałymi w Neapolu.

MARSYLJA, 28 stycznia. List z Ankony, pochodzący ze źródła piemontekiego, oznajmuje, że cała załoga miasta wyszła przeciw Ascoli, gdzie bandy powstańców tej prowincji i przybyłe z Abruzzów, usiłowały opasać Piemontczyków.

Więść, według której jenerał Lagrange miał być rozstrzelany w Abruzzach, jest fałszywa. Znajduje się on bowiem w Rzymie. Kolnymy ruchome przebiegają Sycylię dla wytipienia band rozbójniczych. Wybory tłumnie wpyisywują się w obwodach.

Dziennik Rzymski z d. 25 stycznia wypisuje poczet wsi, zniszczonych w okolicach Ascoli.

WIEDEŃ, 28 stycznia. Hrabstwo Stoliczno wyszczrakcie postanowiło dopomnieć się najmocniej o powrót doń nieprawnie skonfiskowanych hrabiego Batthyani i o powrót do kraju dziedzioc z zagranicy.

Wschodnio-niemiecka poczta twierdzi, iż nie ulga wątpliwości, że będzie miało miejsce zgromadzenie reprezentacyjne krajów słowiańskich i niemieckich, na podstawie bezpośredniego ludowego wyboru i że zwołanie rzezonego zebrania odbędzie się najprawdopodobniej w kwietniu.

Gazeta austriacka wyraźnie zaprzecza twierdzeniu, podług którego kraj Węgierski ma być uposażony reprezentacją ludową, mianowaną przez wybory bezpośrednie. Rada cesarstwa będzie mianowana przez sejm. Mówią, że poselstwo angielskie ma zamiar ustanowić konsulat w Peszcie. I dla tego urzędnik poselstwa, pan Dunlop udał się do tego miasta.

PESZTA, 28 stycznia. Wielkie wzburzenie umysłów panuje między pospółstwem, które domaga się zniesienia wszystkich praw niemieckich, wprowadzonych od roku 1850 i zastąpienia ich przez prawodawstwo obowiązujące w 1848 r.

MONACHJUM, 28 stycznia. Izba deputowanych przyjęła i odesłała do rozbioru komisji, wniesienie deputowanego Voelka, ścigającego się do sprawy Hessko-Elektoralnej. Minister von Schrenk nie pomawiał właściwości izby. Stowarzyszenie narodowe, które obradowało dziś we Frankenthal, zostało rozwiązane przez dyrektora rządowego. Zgromadzenie natychmiast postanowiło zebrać się w Worms, gdzie dalej ciągnęło swe narady i uchwalilo postanowienie działania na rzecz utworzenia parlamentu niemieckiego i władzy centralnej.

TURYŃ, 29 stycznia. Depesza telegraficzna wysłana d. 28 z Neapolu donosi, że wczoraj zrana parlamentar z twierdzy zbliżył się do floty Włoskiej. Następnie statek parowy, awiso floty włoskiej, udał się do twierdzy i wnet ogień został zawieszony. Zbiegowie burbońscy mówią o zamiarze poddania się. Działa Cavalli cudownie strzelały.

BERLIN, środa 30 stycznia. Projekt adresu izby poselskiej złożony został przez komisję, której poruczono było jego wypracowanie. Między innymi, wyrażono w tém piśmie, że izba jest szczególnie zadowolona z zagajonych rokowań o traktat handlowy między Francją i związkiem celnym niemieckim i że to zdarzenie otwiera szczęśliwą nadzieję, że dwa wielkie narody będą mogły znaleźć jeszcze więcej sposobności spółubiegania się o zwycięztwo w pracach pokoju. Projekt adresu oświadcza, że izba ma nadzieję, iż przywrócenie stanu konstytucyjnego w Hessji elektoralnej dokona się, dzięki dziełnemu użyciu wszystkich właściwych środków.

Projekt adresu dodaje: „Izba przyznaje, że dla Prus jest to obowiązkiem narodowym; doprowadzić wspólnie z ich spółwiazkowymi, rozwiązanie zatargów duńsko-niemieckich. Przewiduje od dziś dnia nieodzownie, że prawa Niemiec na księstwo Szezwickie będą zastrzeżone.

Król przyjął adres izby panów. W odpowiedzi swojej, J. kr. m. podziękował naprzód izbie za wyurządzenie głębokiej boleści, jakiej doznała ze śmierci zmarłego króla oraz za uczucia zgromadzenia, dla obecnie panującego monarchy.

Jego kr. m. wnet wyrzekł prawie to, co następuje: „Obemując rejęncję, wyłożyłem zasady mojego

negu; zajęty jedynie samą treścią tej operacji i jej znaczeniu ekonomicznym, nie mam najmniejszego powodu zwracać uwagę na mniej lub więcej stosowaną zewnętrznie i czasową formę, w której się ta operacja odbywa w praktyce i określa w przepisach prawa stanowiącego, i stąd kredytu ziemskiego nie mogę uważać za pożyczkę a zatem i zwrotu pożyczony sumy zaliczać do jego warunków.

Przeciwieństwo szanowny oponent, pod wpływem pojęć prawnych ogólnych, a jednak daruje mi że powiem zupełnie mylnych, mieszka kredyt produkcyjny, z kredytem konsumpcyjnym, uważa ten pierwszy jedynie ze względu na jego legalną formę, to jest pocztytuję go za pożyczkę, a zatem powiada: „głównym warunkiem kredytu i jego normalnego rozwoju jest zwrot jak najakuratniejszy pożyczony sumy, zwrot jej z matematyczną ścisłością, w oznaczonej ilości, miejscu i czasie.“

„Nie mogę tu nie zrobić uwagi, że jeśli pod tylko co przytoczonymi wyrazami, szanowny oponent rozumie zabezpieczenie interesu kapitalisty, tedy oczywiście zaprzeczę temu nie można, że w operacjach kredytowych, zabezpieczenie takowe, powinno mieć miejsce konieczność, ale i ja w obwołanym artykule powiedziałem o tym dostatecznie, i na takowym zabezpieczeniu właśnie oparłem niektóre z istotnych warunków kredytu. Cała różnica między nami zależy na tem, że środki tego zabezpieczenia podaje inne niż szanowny oponent, i jak sądzę daleko lepsze, środki takie, przy użyciu których zwrot pożyczony sumy staje się zbytecznym.“

W pomienionym już nieraz artykule w numerach 72—76 Kurjera, starając się zbadać prawdziwą istotę kredytu ziemskiego, należętej tej istoty poznania musiałem szukać nie gdzie indziej jak tylko w obserwacji faktów ekonomicznych, i dla tego musiałem konieczność zrobić krótki rys tego, co się zwyczajnie w przemyśle dzieje. Gdyby szanowny mój oponent zadał sobie pracy, głębszego trochę wejrzenia w to, co tam powiedziałem, pewnoby między nami nieporozumienia nie było, pewnoby nie było i dyskusji co do określenia kredytu ziemskiego. Gdy jednak tak się nie stało, i dyskusja się wywiązała, zmuszony przeto jestem to, co już raz powiedziałem, jeszcze raz powtórzyć.

W obecnym stanie stosunków społecznych, cała przemyślowo-ekonomiczna działalność ma cel dwójaki: 1) produkcję pożytecznych przedmiotów, 2) otrzymanie z tej produkcji korzyści, czyli dochodu. Produkcja każdego bez wyjątku pożytecznego przedmiotu, a zatem następnie i korzyść czyli dochód producenta może mieć miejsce nie inaczej, jak tylko przy złączeniu usiłowań czyli usług produkcyjnych, przy współdziałaniu właściciela ziemi, kapitalisty, przedsiębiorcy przemysłu i robotnika. Szanowny i uczony mój oponent przynajmniej, że twierdzenia te są niemyślnie, i że taka jest rzeczywistość obecnie istoty przemysłu. Skoro tak jest, skoro żaden przedmiot nie może być produkowanym ani przyniesić swojemu producentowi dochodu, skoro żadna przemyślowa operacja nie tylko przędziwiąta ale ani nawet pomyślna, być nie może bez zjednoczenia czyli wejścia w stosunki właściciela ziemi z kapitalistą, skoro ani właściciel ten, ani kapitalista od swej ziemi i kapitału, bez takiego zjednoczenia i wejścia w stosunki, korzyści mieć nie mogą, pytam, jakże ja mając na uwadze jedynie znaczenie kredytu ziemskiego, jako operacji ekonomicznej, miałem ten kredyt nazwać? Nazwałem go i teraz nazywam zbieraniem operacji mających na celu ułatwienie produkcyjnej spółki właściciela ziemi z kapitalistą, ułatwienie zespoleńia ziemi z kapitałem, ułatwienie zastosowania kapitału do ziemi, narzeczcie stowarzyszeniem właściciela ziemi z kapitalistą.

Szanownemu oponentowi nie podoba się to ostatnie określenie kredytu i wyraz stowarzyszenie. Gdyby nawet wyrażenie to rzeczywiście było nie zupełnie stosowne, tedy z uwagi, że o kredycie ziemskim u nas, zaczęłem pisać pierwszy i że w badaniach moich poszedłem drogą zupełnie prawie nową, wypadłoby mi taką nieostrowsność wybaczyć, i tembardziej, jeszcze kiedy i sam szanowny oponent uważa, że dla określenia istoty kredytu ziemskiego używam i innych wyrazów, zspoleńia ziemi z kapitałem, zastosowanie kapitału do ziemi, lokacja czyli najem narzędzi produkcji. Wszakże, gdy bliżej rzecz tę rozważam, nabieram przekonania, że wyraz stowarzyszenie użył zupełnie właściwie i na miejscu i że takowem użyciem żadnego nie popełniłem błędu.

Wyraz stowarzyszenie, szanowny oponent odrzuca pod tym pretekstem, że stowarzyszenie mieści w sobie konieczność wspólności strat i zysków, zupełnie równe warunki dla stron stowarzyszonych, kiedy przeciwnie, w kredycie ziemskim, wszystkie przypadkowe straty i korzyści, padają na dłużnika, a wierzyciel ma zabezpieczony zysk stały i pewny.

Przedewszystkiemi robuję uwagę, że również warunków w stowarzyszeniu, szanowny oponent, wprowadził zupełnie dowolnie; znam bardzo wiele stowarzyszeń (i każdy zapewne zna ich tyleż), w których straty i zyski dzieli się na zasadzie umowy, między uczestnikami przedsięwzięcia zupełnie nie równo. W ogólności sprawiedliwość wymaga nie tego, żeby zyski i straty między uczestnikami jakiego bądź stowarzyszenia były dzielone na równe części, ale aby były one dzielone stosunkowo do sił użytych i okazanych przez każdego członka stowarzyszenia usług. Na jakiej zasadzie zyski i straty dzieli się między uczestnikami każdej przemysłowej operacji to zobaczymy niżej.

Szanowny oponent powiada, że „w kredycie ziemskim wszystkie przypadkowe straty i zyski padają na dłużnika, a wierzyciel ma zabezpieczony zysk stały i pewny.“ Przypuszczając, że tak się rzeczywiście dzieje, zawsze zachodzi pytanie czy tak być powinno? a najwięcej, czy taki stan rzeczy wynika właściwie z samej istoty kredytu ziemskiego, czyli też z okoliczności postonnych, których powinny i mogą być usunięte?

Ponieważ szanowny i uczony mój oponent, jak to widać ze słów jego, pomieszczonej na samym początku jego rozprawy, nie odrzuca teorii i słusznie utrzymuje, że prawdziwa teoria nie jest bynajmniej przeciwna racjonalnej praktyce, przeto mamy pod ręką obadwa jeden i tenże grunt i grunt stały, na którym możemy prowadzić dyskusję; na tym też gruncie oprę moją obronę, uważając tylko na to, aby teoria była dobrą, to jest opartą na obserwacji faktów niezmyślnych ale rzeczywistych.

Szanowny oponent powiada, że „stowarzyszenie mieści w sobie wspólność strat i korzyści, w kredycie ziemskim takiej wspólności nie ma, więc kredyt ziemski stowarzyszeniem być nie może.“ Teoria odpowiada na to, że w żadnej dobrze obmyślanej i racjonalnie prowadzonej operacji przemysłowej, strat, a osobiście strat przypadkowych, być nie powinno. Na straty przypadkowe jest assekuracja; straty mogą pochodzić także z nieznamojsi rzeczy przedsiębiorcy jakiej operacji; z braku w nim fachowego i technicznego usposobienia; takich strat teoria nie przypuszcza także. Albo nakoniec straty te mogą pochodzić z braku rynku w skutek przemysłowego przesilenia czyli raczej zaburzenia (rise). Takim stratom teoria radzi zapobiegąć przez stosowne użycie oględności i kredytu (właściciwego, przemysłowego), a nie opartego na ułudności czyli raczej łatwości, przez urządzenie domów zleceń, kantorów zaliczeń i t. d. o czym w moim artykule o kredycie ziemskim mówiłem dostatecznie. Tak więc teoria, w żadnej przemysłowej operacji strat

nie przypuszcza, i pretekst użyty przez szanownego oponenta, że ponieważ dzisiaj straty w kredycie ziemskim dzielą się nierówno, dla zwalenia mojego twierdzenia, że kredyt ten jest stowarzyszeniem, okazuje się niedostatecznym.

„Ale przypuszczenie nawet, że takowe straty w operacjach kredytu ziemskiego mogą mieć miejsce, coż z tego? Oto tylko, że sprawiedliwość wymaga, aby straty były rozdzielone między kapitalistą i właścicielem ziemi stosunkowo do sił przez nich użytych i do usług produkcyjnych przez nich ofiarowanych i nie więcej.“ Szanowny oponent powiada, że „w kredycie ziemskim wszystkie przypadkowe straty i korzyści padają na dłużnika.“ W kredycie ziemskim, urządzonym na zasadzie przepisów prawa stanowiącego, podciągających ten kredyt pod rubrykę pożyczek, może tak się i dzieje, ale w kredycie ziemskim, uważanym jako operacja przemysłowa, tak się dzieć nie powinno. Jeśli w kredycie ziemskim, takim, jak go zrobiły rozmaite okoliczności i przepisy prawa stanowiącego nie masz teraz warunków zupełnie służnych dla stron wchodzących do umowy, tem gorzej. Faktu tego żadnym sposobem nie można brnąć za normalny, i ponieważ fakt ten ma miejsce nie w skutek samej istoty kredytu, ale w skutek przepisów prawa stanowiącego, przeto jedyny wniosek, jaki stąd wyciągnąć można jest ten, że ekonomista, skoro przepisy prawa stanowiącego, względem kredytu ziemskiego, nie odpowiadają istocie tego kredytu, przy jego określeniu brać w uwagę takowych przepisów nie powinien. Ponieważ kredyt ziemski jest operacją opartą na naturalnej rzeczy, a przepisy prawa stanowiącego tej naturze nie odpowiadają, przeto nie kredyt potrzeba zmieniać, lub jego określenie nakręcać do przepisów prawa stanowiącego, ale zmienić potrzeba owe przepisy, jako samowolne dzieło człowieka, i uczynić je stosowniejszymi do prawdziwych warunków kredytu.

122011A (Dalszy ciąg nastąpi.)

O GOSPODARSTWIE BEZ PANSZCZYNY

Dwanaście lat mija, jak z powodu oczyszczowania włościan skarbowych, pozostałem w tymże majątku nadal possessorem arcydomnym (jak nasi dziadowie nazywali na Samolucie, a po terazniejszymu na fermie). Gospodarstwo tego rodzaju więcej już dotąd upowszechnione, zwróciło na siebie uwagę rolników z powołania, tak pod względem swojej natury, jak i ogólnych i miejscowych okoliczności, to więc co tu opisuję zamierzam, nowem, ani pożytecznym dla nich nie będzie; celem jest tylko miom poznać i zjechać tych, którzy się na nowo do gospodarki wiejskiej biorą, rozpoczynając od systemu fermowego a najczęściej bez potrzebnego obliczenia się i bez przewidywania trudności, które ich na pierwszym kroku spotkać muszą. Tem więc iść uważam to za potrzebne, że o ile wiem, przy rozpoczęciu tego zawodu, rzadko kto wprowadza w rachunek koszty, na prowadzenie gospodarstwa konieczne, a które, jak się z doświadczenia okazuje, bardzo są znaczne w stosunku do planowanego dochodu, częstokroć, na pozór bardzo małego. W pierwszym roku, nieobeznany z gospodarką fermową, i nie przewidując trudności w najejści soch, bron, kosów, żniź i inego robotnika, na znaczną byłem narazony straty. Zyto, jarzyna, siano, w połowie zmarowały się, a pola ozimego w jesieni mała część tylko udało się zasieć żytem; że zaś żniw zboża i siana znacznie był mniejszy, bydo, konie i owce trzeba było sprzedać za cenę, jaką naznaczyli żydzi. W drugim roku już miałem parobków, woły, konie, sochy, bronie, ale nie mogąc od razu przejść na nową metodę, gospodarzyłem jak kiedyś, przy panszczyznym porządku: nie obliczając jakoś mnie grosz wyłożony pożytek przynosi, postrzegłem ledwo w lat kilka, że plaćcie dzierżawę za fermę bardzo na pozór niewielką, ponosiłem straty, a w średnio urodzajne lata, dwa i trzy razy większe. Przekonałem się, że trzeba się zupełnie odzwęzić od panszczyzny, a prowadzić gospodarstwo na fermie, wiele pracy i trudu przyłożył. Gospodarz z panszczyzną przywykł wypiekać wszystko w naznaczonej godzinie, z największą łatwością, co może uskutecznić w miarę tygodniowej panszczyzny, i tak postępując, wszystkie plony z pól łatwo mieć w porze właściwej pod strzechą. Fermista, zamiast inwentarza powinności włościan, musi trzymać worek z pieniędzmi, i to z drobną monetą, na najecie robotnika, który co rok droższy i trudniejszy do najejcia, a tem samem i trudniejszy powrót pieniędzy do worka. Fermista wówczas będzie gospodarzył z mniejszym kłopotem i korzystnie, kiedy będzie miał żniwiarkę, młóckarnię, drapać i inne pożyteczne narzędzia, albo wprowadził zwycały koszenia żyta i jarzyny, bo do naszych wysokich żagony z brzojami głębokimi, nie prędko żniwiarka będzie wydoskonoloną. Zmienić zaś uprawę roli do zasiewu żyta niemożna, bo na ptykach naszych polach rum po zimie najczęściej wymaka.

Dotąd wyliczono z majątku intratę z ilości usiewu beczek żyta, jarzyny i t. d. a z ilości kop użętego zboża obliczono, jaki będzie przychód pieniędzy. Do uprawy pól była stosowna inwentarzowa powinność, bez żadnej oenki, którzyby mogła wpłynąć na wyższą lub niższą intratę, t. j. nie było nigdy rachunku, wiele kosztuje panszczyzna, na usiew jednej beczki zboża. Fermista powinien prowadzić rachunek zupełnie przeciwny: najprzód musi obliczyć, wiele będzie kosztować najecie robotnika na uprawę roli do posiewu ziarna, na zięcie zboża, wymłócenie i zawiezenie do miejsca wyprzedaży, a po odtrąceniu ziarna na nasienie i kosztu uprawy, pozostałe będzie stanowił intratę fermisty. Taki sam rachunek prowadzony być powinien co do stanu ogrodów warzywnych i innych szczegółów przynoszących w fermie intratę. Fermista powinien mieć szczegółową wiadomość położonego na każdy morg po osobno nakładu i wartości zebranego zeń zboża, aby bliżej zaznajomił się z ziemią i poznał, który morg wart jest uprawy, a który nie wraca poniesionemu nakładowi; wiadomość taka przyczyni się do przedszego zarządzenia stratami.

Fermista, przekonany o niemożności użycia na swoich polach żniwiarki, powinien starać się fermę urządzać nie większą, jak na 60 do 80 morgów w każdej z trzech lub czterech zmian; czwarte pole przyczyni się do lepszego utrzymania gospodarstwa; zasianie w części kończącej przyniesie dobry karm, rozszerzy dla bydła i owiec paszę, a grunt słabszy choć po małym odoszczędzeniu, da plon lepszy i ułomniejszy, szczególnie żyta. Większa ilość morgów może być dla fermisty z wiołką stratą, bo zboże w porze nie zięte wysypie się, a słoma zermięcie. Fermista, jeżeli chce sobie zmniejszyć ambarasu w najmowaniu codziennem robotnika i utrzymać całe gospodarstwo w porządku, a ma w każdej zmianie do zasiewu po 60 morgów, powinien mieć parobków siedmiu, dla nich do soch 7 par wołów, parobków trzech, dla nich koni fabrycznych dziesięć do bronowania pól, do zwiezienia siana, zboża; przywiezienia drew na opał, wywiezienia nawozu na pole, z pomocą pieszego najemnika, wywiezienia zboża na sprzedaż i do młóckarni; pastuchów do bydła, owiec, świń, dzwieków cztery do paktu, plew dla ogrodów warzywnych, dozoru plastwa, oprania bielizny parobkom, wytwarcia lnu i do przedziwa zimna nici na płótno dla służących, a latem do pomocy przy sianie i żniwie, pastuszkę jedną do paszenia gosi, kaczek, gospodnie jedną do gotowania jedzenia dla służących i, ochmistrzynię, pod której dozorem spiżarnia, nabiał, prze-

dziwo, furman jeden do koni. Oto jest służba, bez której obejść się nie można. Oszczędzi ona wydatku, zmniejszy kłopot, w najmowaniu codziennem robotnika, szczególnie latem, kiedy z kilku godzin pogody korzystać trzeba. Pensja parobka i slug innych, produkta na ich wyżywienie, bielizna, odzienie, obuwie i t. d., średnio ocenijając, wszystko wynosi na każdego na rok 59 rubli i 20 kopiejek, a w ogóle jedenaście stałych miesięcznych kosztuje 651 r. i 20 k. Każda dziewczka, kosztuje 43 r. lych czterdziestu gospodyni piata, w ogóle 215 r. pastuc, mniejszy kosztuje 40 r. pastuska 30 r.; w ogóle dwóch pastuchów mniejszych i pastuska 110 r., ochmistrzyni 50 r., furman przy koniach fermisty 59 r., w ogóle więc 21 osobę utrzymanie kosztuje z pensjami 1085 r., prócz najemnika, którego konieczność użyć potrzeba, do kosby i żniwa. Koszech, siernięga, daje się na lat trzy, więc w następnych dwóch latach wydatku na odzież nie będzie; mienowicie: 21 osobę utrzymanie kosztuje 2100 r.

Rozpoczawszy takie gospodarstwo, powinien obliczyć nie potrzebując kapitału, na kupienie bydła, koni, wołów, uprzęży, narzędzi, naczyń, żelaza i t. p., bardzo wielu niezbędnych rzeczy, a to wyniesie nie małą sumę. To wszystko wzięte pod rozagę, powinoby wpłynąć na oględniejsze rozpoczęcie zawodu, w którym, jak widzimy, prócz koniecznego nakładu, wiele przenoszącego wyliczony dochód, prócz miejscowych, często bardzo niekorzystnych okoliczności, przez potrzebnego doświadczenia, osobista i nieustanna praca jest prawie całą rekojmnią pomyślnego rezultatu, bo, na zastępstwo siebie przez kogo kolwiek bądź, niedorzecznością byłoby liczyć, chyłaby drugiego siebie stworzyć było można.

- Dla porównania, czy lepiej gospodarzyć, parobkami, czy obrabiać pola najemnikami, dołączam koszt uprawy jednego morga i intratę z jednego morga, zasianego żytem, licząc z jednego żetku po 8 kop na morg, chociaż taki żetek na naszych polach trafia się tylko w latach urodzajnych:
- | | |
|------------------------------|----------------|
| Poornie zimowe, soch 2 | rs. 1 kop. 50. |
| Pobronowanie na zimę, bron 1 | 30 |
| Poornie z wiosny, soch 2 | 1 50 |
| Pobronowanie, bron 1 | 30 |
| Poornie do siejby, soch 2 | 1 50 |
| Posianie | 5 |
| Pobronowanie, bron 1 | 30 |
| Pobronowanie | 15 |
- Rs. 5 kop. 60.
Zięcie, żniź 5 — 50
Zwiezienie z pola 8 kop. żyta — 40
Złożenie w torp i wymłócenie żyta — 2
Zawiezenie o mil 10 żyta, beczka — 10
1 osmin 6 na sprzedaż kosztuje rs. 3 kop. 75.
Rs. 13 kop. 25.

Przymiując ziarn osm zboża na mniejszą jak trzykrotną orkę i bronowanie, liczyć nie można; z osmin kop żyta licząc ułomno po dwie osminy z kopy, po odtrąceniu na nasienie, pozostała na intratę żyta beczka jedna, osmin sześć, nie liczyłem kosztu wywiezienia nawozu na morg jeden, co wynosi, jeżeli o pół wiorsty wozic trzeba, z rozżesieniem, rubli 6, przy pilnym dozorcze nad robotnikiem.

Szlachcic Oszmiański, A. B.

DO TOWARZYSTWA

Urządzącego Ziemskie Kredytowe Banki

Pod rządami taskawie nam panującego Monarchy urządził się postanowienie dla ulepszenia bytu włościan dotąd w poddaństwie zostających, i oczekiwać należy, że przy nadziale im siedzb z pewną ilością gruntów za opłatą, był ich dostatecznie zapewniony będzie, z wdzięcznością od nich dla rządu, i właścicieli majątków, którzy gorliwe swe chęci w tym względzie wykazywali, przez adresa podane do tronu, i uchwały w komitetach gubernjalnych na ten cel przeznaczonych.

Zydy mieszkający w miasteczkach na ziemiach obywatelskich lub rządowych, za opłatą ustanowionych czynszów, po wydarzonych w roku zeszłym w wielu miasteczkach pożyczek, otrzymali pomoc rządu na odwołanie się, przez pożyczkę znacznych summ do wypłaty przez lat kilkanaście, wzorem prawideł bankowych, co był ich zapewnio bez najmniejszej straty dla rządu, albowiem takową pożyczką zniszczone swe domowstwa podziwilieli i długi zaciągnięte, dogodnym rozkładem do wypłaty, częściami z łatwością wypłacać mogą i wypłacają w terminach naznaczonych. W kredycie takim rząd nie widział dla siebie bezpieczeństwa pewnego, to jest hipoteki prawem wskazanej, bo hipoteka na domach drewnianych zbudowanych na ziemiach obcych to jest: obywatelskich lub rządowych, nie może być dostateczną, i na wypadek powrotnych pożarów, które tak często praktykują się w tych miasteczkach, szczególnie przez nieostrowskość samych mieszkańców, funduszów odpowiedzialnych do zwrotu zrobionej pożyczki wykazać trudno.

1) Rachunek ścisły, jest podstawą każdego gospodarstwa, tem bardziej fermowego, na nim to gospodarz powinien opierać swe działania, jeśli licie omackiem i bliździe nie zechno, oprost podanych wyliczeń przez szanownego korespondenta, należałoby dołączyć jeszcze procent od kapitału, wyłożonego na założenie i utrzymanie gospodarstwa, niemniej procent z użyczających się narzędzi, uprzęży i samego inwentarza roboczego, co w gospodarstwie fermowem ogromną stanowiłoby sumę.

Gospodarstwem fermowym tylko ludzie doświadczeni, fachowi i z kapitalami zajmować się mogą, bo w gruncie tylko gospodarstwo racjonalne prowadzone na fermie, daje jakikolwiek rekojmie wyjścia; prowadzone zaś gospodarstwo zвычайną koleją nigdy konkurencji z gospodarstwami mającemi jaką kolwiek mniej cenę siły roboczej i dawno zagospodarowane za sobą nie wytrzyma i upać musi.

Fermę urządzać, są to majątki do ostatniej ruiny doprowadzone, bo budowle nie waży, laki zarozne, zapuszczone, grunta całkiem uplonione, tak że za to samo można nie zły majątek na własność kupić, ile potrzeba kapitału do doprowadzenia fermy do tego stanu, aby jakikolwiek dochód dać mogła. Skąd, że kwe-tyja tu uprzednio nie została podjęta, a nchronaby może wielu niemających wyobrażenia od strat niepowożanych.

Co się tycze podziału włościan gruntami, służący roli tu autor uwaga, w krajach ludnych, jak Anglia, Niemcy a nawet i Francja, każda ilość gruntu posiadanej przez naszego włościanina, stanowiłaby już fermę, na której kilkanaście ludzi miałoby całoroczną pracę i zarobek. U nas ten ogrom gruntów, nietylko włościaninów, ale i dworcy, jest przyszytą zięj uprawy, braku storkozacji, a stąd i upadkiem gospodarstwa. Każde gospodarstwo, aby sło dobrze, nastawiona być winna przetrzeźni do zamożności gospodarza, nadmiar jest ciężarów do wypłaty, częściami z łatwością wypłacać mogą i wypłacają w terminach naznaczonych. W kredycie takim rząd nie widział dla siebie bezpieczeństwa pewnego, to jest hipoteki prawem wskazanej, bo hipoteka na domach drewnianych zbudowanych na ziemiach obcych to jest: obywatelskich lub rządowych, nie może być dostateczną, i na wypadek powrotnych pożarów, które tak często praktykują się w tych miasteczkach, szczególnie przez nieostrowskość samych mieszkańców, funduszów odpowiedzialnych do zwrotu zrobionej pożyczki wykazać trudno.

do, pozostaje tylko odpowiedzialność osobista, pożyczających z rygorom prawem wexlowem obostrzonym; jawem więc jest, że rząd robi pożyczki mieszkańcom pogorzalych miasteczek jedynie dla ich wsparcia, i tym sposobem dopuścił kredyt osobisty, bez pewnej hipoteki za ogólną poręką pożyczających, jakowy kredyt dozwolony jest i dla kupców w handlowych bankach, przez ustawy tym bankom nadane, i niema praktyki, aby ten bank w kredycie takowym był zawiadującym w należnych wyplatach, albowiem pożyczający, wspomniany kredyt dany im w potrzebie z wszelką dogodnością, uznając dla siebie za dobrodzijstwo, usiłują z całą gorliwością z długów zaciągniętych uszczęścić się — tak więc kredyt osobisty, zrobiony przez rząd dla mieszkańców pogorzalych miasteczek stał się niejako prawem dla władz krajowych, i powinien posłużyć za przykład w zakładach towarzyskich, jakimi będą ziemskie kredytowe banki.

Szlachta nieposiadająca własnej ziemi a trudniąca się rolnictwem na ziemiach obywatelskich lub rządowych, za opłatą naznaczonych czynszów, z powodu niemożności swojej zajmując małą ilość ziemi, i nie mając zasobów do powiększenia swojego gospodarstwa i na nakłady nieodliczone potrzebne, przy ciężkiej pracy swojej ledwie wyżyć się może z licznymi familjami, i pozostaje w niedzy i ubóstwie jedynie przez brak pomocy dla zaprowadzenia ulepszeń i pożytecznych przedsięwzięć w swoim gospodarstwie. Ta więc szlachta rolnicza, z której znaczna część przez brak dowodów legitymacyjnych zapisana została w liczbę jednudworców, a następnie przyzwoitą niedostatkami do utrzymania swego bytu w kraju rodzinnym, przeniosła się na mieszkanie do matorossji i innych pogranicznych gubernij, potrzebuje podobnego kredytu osobistego jaki przez rząd krajowy żydom, mieszkańcom pogorzalych miasteczek zrobiony został, i jaki dozwala się kupcom w handlowych bankach. Odpowiedzialność ich za taką pożyczkę kredytem osobistym za nierównie pewniejszą uważać należy, bowiem każdy z nich najawszą gruntu po morgów 10 w jedną rekę, w majątkach skarbowych lub obywatelskich, przy pracy dokładnej, może mieć w średni urodzaj oziminy kop 60, w wydatku korey 90, które podług cen ciągle praktykowanymi przyniosą dochodu, licząc korzec po rs. 2, rubli 180, a połowę takiej kwoty przynieść może zbior jarzyny, sianożec, ogród i inne gospodarskie przemyślowości. A przeto taki gospodarz otrzymawszy pożyczkę swoim osobistym kredytem rs. 300, do wypłaty częściami przez lat 12 sposobem bankowym, będzie w zupełnej możności uszczęścić się w terminach naznaczonych do wypłaty długu i tym sposobem byłby tej szlachty zostali polepszeni i rolnicy przemysł podniesiony: bo szlachta teraz rozproszona po innych gubernjach jedynie przez niedostatek i ucisk, przy wspomnianej pomocy osobistego kredytu, popieszyliby wrócić na miejsca rodzinne, i tu z ogólną korzyścią dla przemysłu rolniczego zajmując dla siebie posesy w majątkach obywatelskich, przy niniejszej reformie włościan odpowiednie, pracę swoją zapewniłaby w niejednym majątku dochód stały i powiększony. A gdy w tym czasie oczekiwać należy utworzenia ziemskich kredytowych banków w naszej gubernji usiłowaniami Towarzystwa złożonego z właścicieli majątków, to wspomniana szlachta przybiegająca pod opiekę i względy takowego towarzystwa najuprzejmiej prosi w ustawach bankowych przy wyplatce części długu kapitałnego umarzać a pewność takiej opłaty przez osobistej odpowiedzialności każdego pożyczkę otrzymującego, może być wsparta ogólną poręką kilkunastu gospodarzy, podzieliwszy ich na okręgi według zamieszkania — o czym uczyniony być winien akt obowiązujący przez urząd bankowy z pożyczającymi według okręgów za ich wiedzą ustanowionych.

Szlachta, posiadająca niegdys własności ziemskie prawem dziedziczą, lub na prawach władania possessyjnego, powołana do służby wojennej, urzędów cywilnych, i innej posługi obywatelskiej, w skutek wypadków niepomysłnych w kole życia zdarzonych teraz zubożała, zasługując podobnie na otrzymanie osobistego kredytu u władzy krajowej i towarzystw organizujących ziemskie kredytowe banki. Pożyczka przez nich żądać się mogąca w miarę przedsiębiorstwa w rolnictwie lub spekulacji handlowych przez osobistej odpowiedzialności prawem wexlowem obostrzonej; może być zabezpieczona poręką właścicieli majątków i własną ich niernochomą własnością z dostateczną dla banku odpowiedzialnością, a przeto i ta szlachta polegając na względności Towarzystwa kredytowego prosi, iżby w ustawach bankowych pożyczki na kredyt osobisty były dozwolone, wzorem ustaw służących handlowym bankom, moça których takowe pożyczki dozwalały się kupcom — a wypłaty takowych długów dozwolył w terminach, jakie dotąd służyły dla właścicieli majątków na lat 26 lub 37, z należytą rozkładką tak, by coroczną wypłata części kapitału z procentami umarzać. Tym sposobem szlachta zubożała, zasługi w obywatelstwie mająca, otrzyma pomoc do ulepszenia bytu swego, z wdzięcznością dla Towarzystwa kredytowego, banki znajdują obrót zwiększony dla swych kapitałów, rolnictwo w gubernji udoskonalać się może skutkiem starań osób dopuszczających tym sposobem do zajęcia się rolnictwem, a pomoc takowa będzie spełnieniem obowiązku religij i ludzkości, i dowodem postępu krajowej cywilizacji.

O wprowadzenie takowego kredytu osobistego jeszcze za czasów rzezy spolskiej podawane były projekta przez dygnitarzy państwa na sejmach krajowych. Kredyta takowe praktykują się i teraz w krajach obcych; oczekiwać przeto godzi się, że przy niniejszej reformie projekt wyrażony znajdzie i u nas poparcie jako środek potrzebny dla ulepszenia bytu mieszkańców kraju w ogólności, i towarzystwa kredytowe w ustawach bankowych zrobia w tym względzie pewne zastrzeżenia dla pomocy uboższej klasy mieszkańców (*).

KORRESPONDENCA
KURJERA WILEŃSKIEGO
List z nad Niwlaży.
(IGNACY ZAWISZA)

(ur. 1774 smarł 1833)

(Dalszy ciąg ob. N 7).

Wkrótce dział zgodny zrobił bracia, tamci wzięli folwark większy pod dożywcioem matki, Ignacy zaś mniejszy, który wnet sprzedał a nabył w sąsiedztwie stryjów folwark przeważny od niego Ignacogrodem. I w samej rzeczy dość piękny zostawił tam ogród, później zupełnie zaniedbany i zniszczony. Pierwsza jego miłość dziwnym niegład kolejom od kilku kochał panne i nie śmiał jej się oswiadczyć, nakoniec uprosił biała ciotecznego swego ulubionę, by siostrę wyrozumiał, ten przyrzeki i wkrótce sam się z nią ożenił.

(* Redakcja Kurj. Wileń. z wdzięcznością przyjmując niniejszy artykuł, nadesłany przez p. B. D. R. (z Kijowa) ogłasza go drukiem dla obudzenia powszechniejszego zajęcia się tym przedmiotem, co też dania przez to sposobności innym odczytaniom się z własnym poglądem na przedmiot, tak dzisiaj ważny i tak mało u nas rozpraszany, wzmianki o tym przedmiocie, jak i o podobnym sobie

